

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Foto G. LUNDH

Med två tomma händer
stå miljoner människor. I detta vårt
världsläge är det ofrånkomliga kravet:
Samförstånd o. samarbete.
Läs om resultaten av samverkan
mellan svenska bönder och arbetare.

morgonbris

Augusti
Pris 25 öre

Köp

Algöts **specialsydda OVERALLS**

Det av alla yrkesmän
välkända och uppskat-
tade skyddsplagget.

Algöts

är erfarenhet och kvalitet
Finns hos Eder handlande

Viskadalens Folkhögskola

Vinterkursen börjar den **1 oktober 1934** och pågår till den **6 april 1935**. Allmänbildande ämnen med tyngdpunkten på **ekonomiska, sociala och internationella** spörsmål. Första årskurs på folkskolans grund. Andra årskurs för dem som genomgått folkhögskola. **Låga kostnader. Stora stipendier. Begär prospekt och upplysningar från**

VISKADALENS FOLKHÖGSKOLA, SEGLOBA

Det är hon

som tillreder den goda

Gyllen-osten,

mejerinnan vid Eskilstuna Mesostfabrik. Hon är mycket skicklig.

Men hon är inte ensam. Hon har många trogna medhjälpare, alla lika prydligt vitklädda och rena.

De sätta en ära i att göra **GYLLEN-OST** så bra som möjligt.

Ni gör Er själv och Er familj en tjänst när Ni ger dem

Gyllen-ost.

**ESKILSTUNA
MESOSTFABRIK**
K. J. KARLSSON
Kungl. Hovlev.

75 öre

morgonbris

utkommer den 1:sta i varje månad.

TIDNING FÖR

Sveriges
socialdemokratiska kvinnoförbund.

REDAKTOR och ANSVARIG

UTGIVARE: Kaj Andersson.

EKONOMICHEF: Greta Agerby

REDAKTION och EXPEDITION

Västmannagat. 2 n. b., STOCKHOLM

Tel. 118882, 118886. + POSTGIRO

N:r 50196.

PRENUMERATIONSPRIS: Helt år kr.

3:—; lösnnummer 25 öre. Prenumeration kan även ske på posten.

ANNONSPRIS:

Före och i text 60 öre per mm.
Efter text 50 " " "

Sista sidan (offsettryck):

¹/₁ sida kr. 450:—.

Innersida kr. 390:—.

¹/₂ sida kr. 225:—.

ämnen. Bland de många diskussionsämnen märkas Kvinnan och socialismen, Kooperationen, Fackföreningskunskap, Hemmet och den moderna smaken, Barnuppföstran, Hemmets hygien, Litteraturen i hemmet, Kroppskultur och Sexualfrågan. Dessutom ha föreläsningar hållits om Branting, Kata Dahlström samt Ellen Key. Föreläsningarna och diskussionsinledningarna ha i regel hållits av medlemmarna själva och cirkelns ledare försäkrar, och vi tro henne, att de anförandena ha präglats av stor grundlighet och saklighet. Ledaren, fru Hagström, bestyrkte vid ett samtal vi haft med henne vad protokollen värtaligt vittnar om, att cirkelmedlemmarna lagt i dagen en lika glädjande uthållighet i arbetet som ett levande intresse för de uppgifter de fått sig förelagda. Naturligtvis skall också cirkeln fortsätta med sitt arbete så fort de mörka höstkällarna komma och vi misstänka att en del av cirkelns medlemmar för den sakens skull redan börjat längta litet smått efter hösten.

ÄNNU ETT SEMESTERHEM

Dalakvinnorna lade en stor dag söndagen den 3 juni. Då invigdes det av kvinnoklubbarna frambringade semesterhemmet å Gamla Berget intill Falun. Vid invigningshögtidligheten hade klubbister från när och fjärran infunnit sig. Landshövding Bernhard Eriksson förklarade hemmet invigt. Anna Vallin, som varit en av dem som strävat i tätan då semesterhemsplanerna skulle bli verklighet, höll hälsningstalet. Hon förklarade att just invigningsdagen vändes ett nytt blad i Dalarnas socialistiska kvinnorörelses historia. Den första etappen på vägen till målet att bereda semester åt alla arbetande kvinnor vore nu nådd. Talarinnan berättade så hur tanken på ett semesterhem fått fast mark bland kvinnoklubbisterna och hur den bringats till verklighet tack vare allas energiska medverkan. Kvinnorna runt om i länet hade ej gjort de minsta insatserna. Semesterhems-tanken hade även rönt förståelse från olika institutioner och enskilda företagare. Där-om vittnade de många gåvorna. Landshövdingens invigningstal utmynnade i en önskan om framgång för denna så behjärtansvärda och nödvändiga verksamhet i länet och tal. ville även som representant för samhället och staten tacka kvinnorna för deras samhällsgagnande gärning.

EN LIVAKTIG STUDIECIRKEL

Den synnerligen livaktiga studiecirkeln inom Ludvika soc.-dem. kvinnoklubb har nu avslutat sitt arbete för säsongen. Cirkeln har under året haft ett 25-tal sammanträden och arbetet har hela tiden varit erkännansvärt gott och präglats av ett stort och levande intresse. Vid avslutningen för några dagar sedan blev cirkelns outtröttliga ledare, fru Emma Hagström, hjärtligt avtackad för allt det uppoffrande arbete hon nedlagt inom cirkeln. Vid samma tillfälle sjöngs en för tillfället skriven visa, med roliga anspelningar på det gångna årets arbete, och programmet i övrigt på den lilla avslutningsfesten var ävenledes både roligt och intressant.

En blick i cirkelns protokoll ger en intressant bild av cirkelns livaktiga arbete. Ett flertal aktuella samhällsproblem har diskuterats och föreläsningar ha hållits i skilda

RUNMÄRKT

KRONSMÖR
-MJÖLKCENTRALENS BÄSTA-

RUNMÄRKT SMÖR
UNDER KONTROLLEN AV SVEDESKA HÖSTKÄLLORNA
RUNE BRAND

Vårt
bästa
MJÖLKCENTRALEN

Lantmännens mjölkförsäljningsförening up a

ÖSTERGÖTLAND:		2.600 hushåll göra sina inköp i ringen Motalaortens konsumtionsförening	Rätta inköpskällan för alla är konsum Gusum, Ringarum	
M. Höglunds Bageri Tel. 709 Motala Verkstad REKOMMENDERAS	Kafé & Pensionat Skogsborg Varamobaden - Motala bör Ni ha i benägen åtanke vid Edra sammankomster. Middagar och supéer. Hembakat kaffebröd, Telefon 1018. Elsa Ahlman.		Gynna hushållens egen butik Konsum, Mjölby	Gusums Herr- och Damfrisér- salong Telefon 45 Rekommenderas
A. Cederborgs Guldsmedsaffär Kungsg. 1. Motala. Tel. 692 REKOMMENDERAS	Konsumenternas egen affär: Konsumtionsföreningen Skärblacka m. o.		Sjöbergs Fiskaffär Telefon 193 Mjölby Partiaffär i färsk fisk. sändes mot efterkrav.	Klubbister och sam- manslutningar, köp Edert bröd hos Trysbergs Bageri Gusum Telefon 43
VADSTENA Konsumtionsförening Specerier Manufaktur Husgeråd	Åtvidabergs FolkPark Ortens förnämsta nöjeseta- blissement. Uppträdande av landsortens förnämsta tea- tersällskap, artister och solis- ter. Dans och servering i samband m. föreställningar Parkstyrelsen.			

ÖREBRO:**Sprid MORGONBRIS till varje plats!****Husmödrarna i Örebro med omnejd**

vända sig vid behov av manufak-
turvaror och husgerådsartiklar av
olika slag företrädesvis till

Konsums specialavdelningar
Drottninggatan 17 - Örebro

Hos oss

köper Ni fördelaktigast
Klänningar, Underkläder
Strumpor m. m.

Tricotage

Drottningg. 44
ÖREBRO

Lönerna sjunka!
Hyrona måste ned!

Bliv medlem i
Örebro Hyresgästförening
och bevaka Eder hyresrätt.

Folkparken Adolfsberg

Café — Restaurang
Radioaktivt järnvatten och Hotell
REKOMMENDERAS

*Väninnan: — "Det var en härligt god sockerkaka. —
Vad den smakar och doftar gott av citron. Hur
många citroner har du använt i den?"*
*Husmodern: — "Citroner? — Inga alls. — Jag an-
vänder endast av de utmärkta*

ROBERTS' HUSHÅLLSAROMERNA,

varav blott åtgår 2 droppar till en sockerkaka. Det
blir betydligt billigare och dessutom får man en
mycket angenämare smak och arom i sockerkakan
eller andra sorters kakor, puddingar, crèmer etc."

Roberts' Hushålls-Aromer, varav finnas 15 olika smaktyper, säljas i
50 öre per flaska, varje väl sorterad Speceri- & Kemikalieaffär.
AKTIEBOLAGET ROBERTS FABRIKER — ÖREBRO

Fanor och Standar

i olika storlekar och prislägen tillverkas av
FIRMA V. LINDBLAD
Box. 1024, Örebro, Tel. 687
Skisser och priskurant på
begäran. Konstnärligt och
välgjort arbete garanteras.

GYNNA
MORGONBRIS
ANNONSÖRER

Katarina Tandklinik

Folkungagatan 78, 1 tr.
Tel. 43 43 56

Mottagningstid 10–12 fm. och 5–7 em.
Föreståndare: leg. tandläkare E. LAURELL
Klinikpriser.
Kostnadsfri rådfrågning. Medtag medlemskort.

Gärdets Tandklinik

VALHALLAVÄGEN 143^{IV}. TEL. 62 30 70

Kostnadsfri rådfrågning. Röntgen.
Mottagning: Vardagar 9–5
Kvällsmottagning: Tisdag o. Torsdag 6–8
Söndagar 10–1
Föreståndare: Leg. Tandl. R. Levin.
Rabatt vid uppvisande av medlemskort.

FACKFÖRENINGSG

REDAKTÖR:
SIGFRID HANSSON

RÖRELESEN

Kostar pr år kronor 6: 15,
pr halvår . . . kronor 3: 15.
Prenumeration kan verk-
ställas genom postverket
eller direkt hos utgivaren
LANDSSEKRETARIATET
Barnhusgat. 18, Stockholm

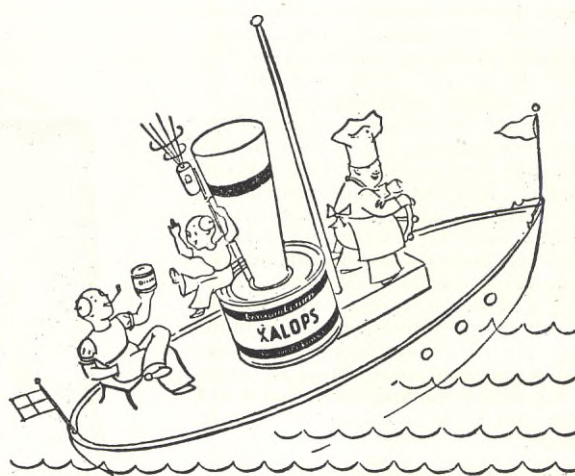
DEN SVENSKA LANDSORGANISATIONENS VECKOTIDSKRIFT

Konsumkonserv

ombord –

herr kapten

sätt maskinen igång

Kör ut på ljumma vatten — full
fart mot lugna landet: glittrande
glada ila vi ljuvlig vila till mötes.
Blås bort all trötthet! Lättlagad
konsumkonserv — kvalitetskonserv
bjuder frisk sommaraptit nånting
att smaka på.

	1/2 brk	1/1 brk
Kalops	1:00	1:90
Kåldolmar	1:00	1:90
Köttbullar	1:10	2:15
Dillkött på lamm .	1:50	2:90
Hackad kaivkotlett	1:50	3:00

VÄLLYCKAD SOMMAR- VECKA FÖR HUSMÖDRAR

För nionde gången har Skånes socialdemokratiska kvinnodistrikt kunnat erbjuda en grupp skånska arbetarkvinnor åtta dagars härlig semester kombinerad med studiekurs. Kursen, som de senare åren varit förlagd till Fridhems folkhögskola i Svalöv, omfattar denna sommar 49 kvinnor, komna från alla delar av provinsen. Flerparten av dem har aldrig förr upplevat en riktig semestervecka och kunna knappast fatta, att det otroliga nu hänt: de ha fått vara lata och bekväma av sig, de ha fått se och vara med om intressanta saker och ting, fått höra på värdefulla föreläsningar, fått gå till dukade bord och äta god mat, som de inte själva haft en sekunds bekymmer för.

Att kursdeltagarna, varav de flesta äro mödrar med barn i skolåldern, skulle vara intresserade av aktuella skolfrågor, ligger ju i sakens natur. Men intresset hade väl näppeligen blivit så livligt, om inte folkskoleinspektör Thunander från Malmö, som välvilligt ställt sig till kursens förfo-gande, på ett verkligt fängslande sätt berättat om sociala välfärdsanordningar i nutida svenskt skolväsende. Folkskoleinspektören från Malmö såg ut som en torr och tillknäppt lärd herre, när han steg upp på katedern, men det dröjde inte många minuter förrän han hade varenda en av sina åhörare med sig. Det var en verkligt angenäm överraskning för kursdeltagarna att få ta del av sådan sakkunskap på ett sätt som gjorde, att varenda en grep till pennan och gjorde anteckningar. Inte minst verkningsfull var folkskoleinspektör Thunanders avslutning, som bars av stark känsla för det uppväxande släktets välfärd och vann omedelbar genklang hos alla de närvarande.

Riksdagsman Josef Weijne gjorde likaså succés, när han i sina föreläsningar berättade för kvinnorna om svenskt skolväsende utveckling från äldsta tider intill nu. Han talade också om samarbete mellan hem och skola och redde ut åtskilliga trassliga tankeharvor för sina lyssnare.

Kursdeltagarna besökte dels Fröförädlingsanstalten och dels den världsberömda bondessonska farmen. Hos Bondessons blev man i den tryckande högsommarvärmen bjuden på härlig iskylt kärnmjolk. Efter de besöken med demonstrationer och intressanta föreläsningar var det många av kvinnorna som gjorde den reflexionen, att det faktiskt göres mer för att förädla sädeslag och djurbesättningar än det göres för att förädla människomaterialet.

Riksdagsledamoten Olivia Nordgren, Trelleborg, redogjorde i sina föreläsningar för folkpensionslagstiftningen och de senaste reformförslagen och besluten.

I övrigt utfylldes tiden med trevliga samkväm, varvid folkhögskolans egna lärare ställde sig till förfogande. Rektor Ekelund själv tog en kväll och föreläste om den odödliga "Frithjofs saga" med vackra ljusbilder, en annan kväll berättade kand. Olsson om Ernst Ahlgrens diktartöde, en tredje afton kom fröken Carola v. Gegerfelt från Lund och hälsade på kursen med sin luta, på vilken hon knäppte, medan hon sjöng i sommarkvällen, så att fruarna sutto andlösa av förtjusning. Efter sången blev det folklekar i den trivsamma gamla trädgården. Kursdeltagarna ha förresten också själva sjungit av hjärtans lust under ledning av skolans sängpedagog, fröken Christensen.

En av kvällarna var enligt traditionen reserverad för besök hos Svalövs soc.-dem. kvinnoklubb, som anordnat ett trevligt möte i Folkets Park. Där höll kvinnodistriktets

Nu komma FRUKTERNA och BÄREN...

skogens och trädgårdens mognade skördar, färdiga att tagas om hand av husmors flinka händer. Det blir saft och sylt och vackra inläggningar i långa banor, alltsammans av förstklassigaste slag, ty hon har lärt sig vikten av att alltid använda socker av den rätta kvaliteten. Sockerbolagets syltsocker, kvalitet L, äger den högsta renhetsgraden, som gör att bärens och frukternas fina smak bibehålles. Säljes överallt i lös vikt och i praktiska originalsäcker om 25 kg. Ni sparar när Ni syltar med socker.

Sy. III. 4. 34.

SOCKERBOLAGETS SYLT SOCKER KVAL. L

ordförande, Ebon Andersson, Malmö, ett kort tal, en historik över kvinnornas insatser i samhällsarbetet under de två senaste decennierna. Ett stort antal kvinnoklubbkamrater — från Hälsingborg, Landskrona, Skromberga och ända bort från Svedala — gästade den dagen Fridhemskursen.

En dag ekade en av lärosalarna i skolan av glada skratt; det var när fil. mag. E. Sjöblom höll praktiska övningar i svenska språket med kursen och det var omöjligt att hålla sig allvarlig när magistern påpekade de många galna uttals- och skrivfel, som man litet var gör sig skyldig till i vardagslag.

Varje morgon deltog kursdeltagare, som så önskat, i gymnastik, under ledning av skolans gymnastikdirektör, Elsa Nilsson. Kursens sista heldag, var ägnad åt utomordentligt intressanta föreläsningar av pastor G. Sparring-Petersen, Köpenhamn, som talade över ämnet "Tyve Aar efter 1914"; den första föreläsningen gällde rustningsindustrien och den andra våra uppgifter inför dagens situation.

Senare på kvällen blev det en smula extra högtidligt i stora hörsalen, där det hölls avskedstal, först av distriktets ordföranden, så av skolans rektor och sist av Sigrd Möller från Ystad, som tolkade kursdeltagarnas

DUKTIGA KVINNOR

I Kilafors, ett samhälle i södra Hälsingland, arbetar sedan ett år tillbaka en Soc.-dem. Kvinnoklubb. Den bildades föregående vår av Inez Vikström från Söderhamn och erhöi vid starten 41 medlemmar, vilket antal så småningom ökat till nuvarande 53. Klubben kom till världen utan buller och bång. Först sedan den var ett faktum, visades ett och annat förvånat ansikte och en och annan hördes förundrad fråga: "Vad den där kafferepsklubben skulle göra för någonting." Den entusiasm och det kampglada humör som var rådande under födelseakten har troget följt klubben.

Vad som än fattats, så inte har det varit arbetsuppgifter och arbetsvilja. Klubben har hittills, helt naturligt för övrigt måst koncentrera sig på det inre arbetet. Uppgifter ägnade att skänka insikt i och förståelse för de många olika frågor, vilka sammanhänga med organisationens stabilisering och tillväxt. Med frejdigt mod har också medlemmarna gått till verket härvidlag, samtidigt med att de försökt sätta sig in i en hel del andra problem genom att vid sina möten anordna kortare anföranden i aktuella frågor. Dessa har då vanligtvis någon manlig kamrat från arbetarekommunen hållit föredrag om. Dessutom har ett tiotal medlemmar under den gångna vintern deltagit i en studiecirkel i organisationskunskap.

Redan vid starten beslöt klubben kollektivanslutning till platsens arbetarekommun med vilken samarbetet hela tiden varit det bästa. Likaså med ungdomsklubben.

Vår kommun har i likhet med så många andra hårt fått erfarit krisens verkningar. Arbetslösheten har varit och är fortfarande mycket stor, inte minst bland ungdommen. Helt naturligt har arbetarkvinnorna fått bära sin dryga del av bördorna härvidlag, då många av dem inte haft mera än ett knappt tilltaget understöd att hjälpa sig med i hemmen, under år. Glädjande nog tycks man, i första hand då ungdomen, inte ännu låta svårigheterna klubba ned sig utan använder i stor utsträckning sin ofrivilliga sysslolöshet till skolnings- och organisationsarbete. För närvarande arbetas det också med liv och lust inom de socialdemokratiska organisationerna här i Kilafors och inte minst i vår klubb. Den har även en sycirkel, vilken sammanträder en kväll varannan vecka. Dessutom säljer den 50 ex. av "Morgonbris" per månad.

Den 15 april hade klubben i anledning av sin ettåriga tillvaro anordnat samkväm vartill ortens samtliga socialdemokratiska organisationer inbjöds. Å detta höll flickskolelärarinnan Signhild Hegart en föreläsning om Fyra kvinnor i ryska revolutionens tjänst. Aftonen förflöt såsom alltid då kvinnoklubben står såsom arrangör under den mest kamratliga och gemytliga stämning.

I svåra tider sluter kvinnorna upp kring socialdemokratins i tåtare leder än någonsin förut. Är det männe en inneboende instinkt att skydda och värna, som kommit dem att inför hotet från en framstörande barbarism, sluta sig samman under de röda fanorna?

M—r.

varma tack för den underbara veckan. Rektor och husmödrarna på skolan hyllades med blommor, likaså distriktets ordförande och kassör, vilka samtliga var på sitt håll lett kursens lyckliga öden. Efter en sista frukost på söndagsmorgonen löstes så biljetter åt olika håll och kursdeltagarna skildes åt, nöjda, belåtna och utvilade efter en angenäm vecka av nytta och nöje i harmonisk förening.

L I N N É A, barrskogens
blomma. Foto E. Hultén.
(Ur Carl Friess Svenska marker.)

För den stora förödmjukelsens timme vill jag också tacka,
timmen då man ser att man är naken
och utan en grumlande rest av stolthet låter sig ordnas in
som ett dammkorn i strimman av förunderliga världar —
förunderligt allt, förunderligt hälsan och livet,
förunderligt tak, bröd och vatten,
och mer än annat förunderligt den oförtjänta nåden
av en människas evigt upprättande tillit.

Karin BOYE

"SKÖLDSKA" SMÖRGÅSBORDET PRÖVAS AV HUSMÖDRAR PÅ RUNDFÄRDER I SVENSKA BYGDER

Morgonbrisresorna, som slagit igenom på ett enastående sätt och entusiastiskt omtalas inte bara i dags- och veckopress utan även nu senast i radio, avse som bekant inte bara att bereda sina deltagare nöje. De syfta i mycket hög grad till att förmedla bekantskapen mellan olika folk och — när det gäller det egna landet — mellan olika folkgrupper. Framförallt är det Morgonbris och kvinnoförbundet angeläget att medverka i dagens strävan att föra städernas och landsbygden arbetare närmare varandra. Ur just den synpunkten blev sommarens vällyckade femdagars färd i Värmlands bygder synnerligen värdefull. Distriktsordföranden Alma Norsell gav i sin programkomposition en föredömlig prestation. Hon bjöd distriktets gäster rikt tillfälle att med nya ögon se den svenska landsbygden och dess arbetsliv.

Färdledarna, alla husmödrar i industriarbetarehem, fylldes av en samma förvissning som den vår socialdemokratiska jordbruksminister Per Edvin Sköld i de samma dagarna gav uttryck åt vid lantbruksmötet i Eslöv. "Kunna vi blott ordna det så i vårt eget land, att alla dess invånare få arbete och inkomst, och förmå vi blott åstadkomma att köpkraften och levnadsstandarden hos folkets breda lager ökas, så skall vi också bli i stånd att tillförsäkra jordbrukarna en sådan konsumtion av deras produkter att även de kunna påräkna bättre betalt för sitt arbete och därmed höjd levnadsstandard." Dessa husmödrar voro väl förtrogna med det sakförhållande som statsrådet Sköld visade på och som framgår av materialet från 1923 års levnadskostnadsundersökning, vilken givit vid handen att en familj med inkomst mellan ett och två tusen kronor pr år förbrukade i genomsnitt årligen 19 kg. smör, 88 kg. kött och fläsk, 700 liter mjölk, 210 st. ägg, medan en familj med mellan tre och fyratusen kr. inkomst förbrukade 31 kg. smör, 126 kg. kött och fläsk, 905 l. mjölk och 540 ägg. Värmlandsresenärerna råkade även samman med representanter från jordbrukarhåll, som kunde skildra för dem de redan iakttagna verkningarna av den socialdemokratiska regeringens samhällsgagnande initiativ till hjälp åt jordbruket, bl. a. anslagen till arbetaresmåbruk. Under 1933 anslags som bekant 2½ miljon kr. för detta ändamål. Under år 1934 ha ytterligare 5 miljoner ställts till förfogande. Ensamt under innevarande år kan man beräkna att anslag skola kunna beviljas till c:a 1200—1300 nya arbetaresmåbruk. Kommunerna ha emellertid angivit behovet till cirka 2.400. Praktiskt taget blir det alltså ungefär hälften av vad som äskats, som beviljas. Riksdagen har anslagit ännu 8 milj. att fördelas 1935.

Som denna verksamhet hittills omfattat Norrland, Dalarna och Värmland (skall nästa år utsträckas att omfatta hela landet) är ju just de bygder Morgonbrisresan drog igenom särskilt intressanta ur berörda studiesynpunkt. Vi hade också turen att bland Alma Norsells skickligt sammansatta stab av medverkande finna en i dessa ting mycket initierad man folkskolläraren och arbetarkommunsordföranden Carlos M. Näss, vilken förresten är en bland dem som har till uppgift att omhänderha förmedlingen av lånen. Vi släppte honom heller inte förrän han lovat att berätta för Morgonbris om detta arbete, som man av alla tecken att döma väntar skall växa ut till en verklig folk rörelse. Och här följer herr Näss välvilliga fullföljande av löftet.

När jag av Morgonbris redaktion anmodats nedskryva några intryck av regeringspolitikens verkningar i Värmland, och då särskilt beträffande jordbrukarhjälpen, gör jag detta så mycket hellre som Värmland är ett småbrukarland och man således här om någonstades skulle kunna finna bevis för huruvida den förda politiken lämnat icke bara godsägare och storbönder hjälp, vilket ju våra kommunister påstå, utan verkligen berett hjälp åt småbönderna som man avsett.

Det är ju uppenbart att alla dessa tusentals småbönder, som här leva, inte haft någon, i varje fall mycket liten nytta, av de prisstödjande åtgärderna till spannmålsodlingens fromma, då endast ett försvinnande fåtal av dessa småbönder ha spannmål till avsalu. Här som annorstädes driva småbönderna huvudsakligast animalisk produktion, varför de statliga ingripandena, om hjälp skall kunna beredas dessa småbönder, måste vara inriktade på att stödja priserna på de animaliska produkterna. Men till detta kommer att svårigheter av andra slag uppenbara sig. Vi ha nämligen här ett litet Norrland så mitt i Sverige vi äro. Och de problem, som här möta äro i stort sett desamma som norrlandningarna brottas med.

Det är snart gjort att teckna ställningen sådan den var 1932 och 1933. Priserna på mjölk, smör, ägg, potatis och foder spannmål föllo. Priserna på slaktdjur föllo likaledes så att det inte var ovanligt att det bjöds 20—30 kr. för en ko. Trävarubolagens prispolitik understödd av de ökade svårigheterna för exporten hade lett till att trävarupriserna icke voro hälften så höga som ett par år tidigare. Drivningarna i skogarna inskränktes till ett minimum och förtjänsterna på skogshuggningarna uteblevo. Flottledernas arbete har ju allt mer och mer övertagits av lastbilarna. Inkomsterna uteblevo, men de fasta utgifterna: räntor, amorteringar, skatter, försäkringar o. a. måste betalas om hemmen skulle kunna räddas.

Med detta för ögonen var det den socialdemokratiska riksdagsmotionen om kontant hjälp åt ekonomiskt trängda jordbrukare väcktes. Naturligtvis passade högern med herr Lindman i spetsen på att sätta fattigvårdsstämpeln på den hjälpåtgärden och naturligtvis skulle frimnet, som ju sedan gammalt varit van vid att ensamt intaga en saklig ståndpunkt till de politiska frågorna förvanska och försämlra även detta förslag, men det praktiska resultatet av denna socialdemokratiska framstöt till förmån för bönderna blev i alla fall ackords- och stödlånen, vilka helt säkert räddat flera bönder från ruin än högerns alla tullprojekt gjort. Vid samma riksdag gjorde man även några trevande försök

att stödja priserna på de animaliska produkterna, nämligen då man genomförde det första försöket till en mjölkreglering. Denna, som f. ö. beslutades mot socialdemokraternas röster, har väl åtminstone nu fått ett så pass stadgat anseende som alltigenom misslyckad, att det välvilligaste man kan säga om den är att den bör betraktas som en kärleksförklaring till bättre smörpriser.

Sådan var ställningen när den socialdemokratiska regeringen trädde till på hösten 1932. Dennes förnämsta uppgift blev ju dels att göra arbetslöshetshjälpen humanare och effektivare, dels att bispringa bönderna i deras av krisen tryckta förhållande. Tack vare den förkättrade "kohandelspolitiken" har också hjälpen åt jordbruket effektiviserats. Man har nu en mjölkreglering, som åtminstone hittills varit effektiv. På olika sätt lämnas stöd åt ägg- och fläskproduktionen. Priserna på slaktdjur har man åtminstone i viss mån lyckats höja. Genom införandet av importavgifter har man höjt priserna på foderspannmålen. Förbättrandet av bostadsbeståndet på landsbygden har fått ett gott handtag i bostadsförbättringsbidragen, och ute i bygderna finnas massor av arbetare som tack vare anslagen till arbetaresmåbruket nu hoppas på att få ett litet jordbruk.

Om verkningarna av alla dessa åtgärder ha delade meningar rått. Huru oberättigade klagomålen äro skall jag i korthet söka visa. Vad då framför allt mjölkregleringen och den med denna sammanhängande margarinaccisen beträffar, har den visserligen medfört högre priser på matfett men det torde även ur konsumentensynpunkt knappast vara orimligt att bönderna för smöret erhålla ett pris som motsvarar c:a 9 öre pr liter. Utan de vidtagna åtgärderna skulle betalningen för mjölken icke ha varit mer än 4 öre. Att just de värmländska småbrukarna, som huvudsakligast producera landssmör, och som i de mera avlägsset liggande trakterna icke kunna sälja en enda liter färskmjölk, haft nytta av mjölkregleringen är obestridligt. Föregående år vid denna tid, alltså innan den nuvarande mjölkregleringen hunnit verka var priset på landssmör 140—150 öre. Och på detta ha de att betala den allmänna mjölkavgiften med 10 öre. Nu, är smörpriset 200—300 öre, trots att medelpriset på exportsmöret är 38 öre lägre. Otvivelaktigt få bönderna tack vare mjölkregleringen minst en krona mera för varje kg. smör än de skulle ha fått om inga åtgärder vidtagits, och vad detta betyder för alla dem vars enda kontanta inkomst är betalningen för de smörkilonen de kunna sälja, är inte svårt att begripa. Huru förhållandena på slaktdjursmarknaden utvecklats är också belysande. På vintern 1933 berättade en bonde att han

CARNUSOL

rengör och polerar möbler m. m.
utan att lämna fett efter sig.

Absolut oskadligt för ytan. Pris pr flaska Kr. 1:25
Säljes i alla Färg- och Kemikalieaffärer.
Fabrikanter: WINGÅRDS, MALMÖ

hade tänkt sälja en ko till slakt. Slaktaren bjöd 20 öre pr kg. d. v. s. c:a 30 kr. för hela kon. Lyckligtvis var denne bonde i den lyckliga ställningen att han inte behövde skänka bort maten, varför han konserverade köttet med undantag av låren, vilka han rökte. En tid efteråt kom han på idén att bjuda ut detta rökta kött och fick 180 öre pr kg. eller 38:40 för ena låret mot 30 kr. för hela kon. Det var således inte i oträngt mål regeringen begärde fullmakt att destruera sekunda slaktdjur, och inte heller var det resultatslöst, ty just nu bjuda slaktarna 65 öre pr kg. Detta betyder dock nära 70 kr. mera för ett slaktdjur än för ett år sedan.

Se vi sedan på huru importförbudet på foderspannmål verkat, så finna vi att den produktionsgren som är känsligast för denna åtgärd, nämligen äggproduktionen, haft att, åtminstone i våra trakter, notera bättre priser. Stegringen från föregående år är 20 öre, vilket blir nära 30 procent. Detta betyder att den foderspannmål bönder ligga inne med och som de nu skörda är värd lika mycket mera. Få bara de nu införda foderavgifterna verka så kommer helt säkert även fläskpriset att höjas procentuellt lika.

Beträffande anslagen till förbättring av landsbygdens bostäder, har ju detta icke blott ekonomisk betydelse utan även en social sådan. Man räknar ju med att Värmland av detta anslag får c:a 900,000 kr., och många dagsverken ha gjorts innan de pengarna äro förbrukade. Största betydelsen har emellertid det faktum att statsmakterna tack vare regeringens initiativ fått upp ögonen för att folkhälsan kräver att landsbygdsbefolkningens bostäder icke få vara så genomsläppta som nu ofta är fallet.

Så kan även nämnas att förståelsen för bildandet av arbetaresmåbruk är glädjande stor. Ehuru endast ett fåtal av de värmländska kommunerna enligt 1933 års bestämmelser hade rätt att söka dessa lån, och ehuru initiativ från kommunernas sida är förutsättningen för att dessa lån bliva sökta, ha de värmländska kommunerna sökt nära en halv miljon för detta ändamål.

Nu finns det naturligtvis någon som gentemot åtgärderna till stöd åt jordbruket gör den invändningen att det väl knappast är något konsumentintresse att priserna stiga, ja som kanske påpekar hur orimligt det är att svenskt smör och svenskt fläsk säljes till utlandet för underpris medan vi här hemma inrikta våra strävanden på att höja priserna. Detta kan naturligtvis vid första påseendet förefalla orimligt, men granskar man saken är den icke bara naturlig, utan även nödvändig.

Saken är nämligen den att vi f. n. måste exportera 15—20 tusen ton smör per år,

»VI ÄR MÖDRARNA till barnen, som med lysande ögon följa Nils Holgersson på hans underbara resa genom Sverige», presenterade Alma Norsell Morgonbrisresenärerna, när Selma Lagerlöf gästvänligt bjöd dem att bese hennes gård Mårbacka. Den världsberömda författarinnan gick omkring och småspråkade med gästerna, vilket de satte särskilt stort pris på, då det är allom bekant vilket ständigt vällärdande det är till denna Sveriges mest berömda kvinna. Det torde väl också vara första gången Selma Lagerlöf sett på sin gård en hurrande grupp soc.-dem. kvinnor. Denna idyllernas skildrare är ju dock inte alldeles främmande för politik. Hon var den första medlemmen i den socialistiskt inställda ungdomsorganisationen Clarté, nyligen prickades hon av Hitler-Tyskland för sin underskrift under protesten mot behandlingen av Tysklands intellektuella och nu senast finna vi hennes namn under det nya folkpartiets programförklaring.

om inte utbuden på hemmamarknaden skola bli så stora att priserna sjunka trots mjölkregleringen. Den risken skulle då föreligga att smörpriset här hemma skulle bestämmas av världsmarknadspriiset och detta skulle ofelbart leda till katastrof. Hur otrevligt det än är att exportera under sådana förhållanden bli skadorna i alla händelser mycket större om man inte exporterar, och av två onda ting väljer man dock det minst onda. Vidare får man komma ihåg att även med den prishöjning man syftar till få bönderna endast 75 % av 1929—30 års priser, och att således minst 200,000 bönder som enbart leva på sina jordbruk, och åtminstone 100,000 lägenhetsinnehavare som taga sin huvudsakliga inkomst från lönearbete — i tider då sådant finnes att få — trots dessa prisstödjande åtgärder fått sina arbetslöner vid jordbruket sänkta med 25 %.

Ej heller får man glömma att även en ruinerad bondeklass måste leva. Låter man krisen driva bönderna från deras gårdar, söka de sig in till städerna, där de skulle taga arbete för snart sagt vilka priser som helst, vilket skulle medföra en sänkning av arbetarnas levnadsstandard till en nivå så låg att man knappast kan tänka sig den. Räknar man sedan med att vid jordbruket finnas c:a 200,000 lönearbetare, måste man även taga hänsyn till dessa. Redan med nuvarande priser torde man kunna räkna

med att 10 kanske 20 procent av lantarbetarna komma att bortrationaliseras, men utan jordbruksstödet är det fara värt att allesammans blivit överflödiga, och nog vore det väl en konstig politik att med armarna i kors betrakta en utveckling i den riktningen, när det finns ett par hundra tusen arbetslösa förut. Tager man hänsyn till dessa och flera liknande synpunkter kommer man nog underfund med att det är ett konsumentintresse att priserna inte bli för låga.

Den första vinningen ligger dock kanske däri att vårt land tack vare denna förhånade samförståndspolitik, tack vare det "sköldska smörgåsbordet", är kanske det enda land i världen där arbetarklassen inte är isolerad från övriga befolkningsgrupper. Vad detta betyder i kampen mot diktatursträvare av olika kulörer begriper var och en som vill tänka. Folk i allmänhet äro inte mer övertygade demokrater än att de strunta i demokratin om denna visar sig oförmögen att lösa försörjningsproblemet. Kampen mot fattigdomen är det säkraste värdet för demokratin, och finns det väl en stoltare uppgift för vårt parti än att föra den kampen. I den skola vi samlar alla goda viljor, men den kräver att vi med bortseende från ögonblickets fördelar föra en politik som gänner det helas bästa framför ensidigt gynnande av enstaka befolkningsgrupper.

Carlos M. NÄSS.

Typiskt skogsarbetaregna i Jämtland.

Att skildra den jämtländska nyodlingen vore en uppgift, värd en penna mera flytande än min. Verksamheten är av så skiftande art, så mångsidig, beroende på var den bedrivs. Storsjöbygden med sin bördiga jord och närheten till staden torde mest väcka hopp om att kunna utveckla det egna hemmets till självförsörjande jordbruk. Skogsbygdernas folk kunna endast hoppas att till en del fylla sina behov av livsmedel från det egna hemmet, det huvudsakliga är de tillfälliga arbeten som kunna uppdrivas, skogsarbete, flottning, vägarbeten m. m. Då norra Jämtland är typiskt för skogsbygden, den bygd där regeringens åtgärder för jord till skogsarbetare är aktuellast, skall jag i detta sammanhang koncentrera mig till denna bygd.

Här finnes ingen tradition för jordbruket.

De första inbyggarna voro i första hand fiskare och jägare, för endast några generationer tillbaka rådde mången gång tvister mellan grannarna om jakten och fisket. "Lag satt i spjutspetsände". Då var avståndet mellan grannarna miltalet. Så småningom började kreatursskötseln spela större roll. Under genombrotts-tiden voro våra starrmyrar givande på hö, detta starrhö användes för vinterutfodringen av kreaturen. De brutna tegarna användes endast till sädes-, rov- och senare potatisodling.

Så kom skogsindustrien; då gavs den nya möjligheten att livnära sig på sidan om jordbruket. Timmeruppköparna kommo. Skogen som förr var värdelös, kunde nu förvandlas till klingande mynt. Av allt att döma skulle nu Norrlandsbondens guldålder komma. Markerna bytte ägare med svindlande fart, och en vacker dag vaknade bonden till medvetande att trävarubolagen voro ägare till praktiskt taget all den skogsbärande marken. (Det finnes en kommun i norra Jämtland som till 95 % ligger under Kramfors aktiebolag.)

De flesta skogsbönderna voro fortfarande inriktade på att hämta

DÄR ETT VÄRDEFULLT FOLK-MATERIAL FOSTRAS FRAM

det huvudsakliga av sitt uppehälle på sidan om jordbruket. Nu kom tidpunkten då det gällde att uppvakta bolagskontoret för att få ett körskifte på bolagsskogen till vintern. På höstarna, resan ut till skogsavverkningarna på fädernas stora jaktmarker, boende i skogskojor som för den oinvidde ej kan skildras med all sin smuts, ohyra och osundhet. På våren eller sommaren då det lejda manskapet och handlanden fått sitt, var det som återstod mången gång, endast att höja inteckningen på den del av gården som ej förut var förvärvad av bolaget. Nu återstår de glesnade skogarna, oerhört skuldsatta gårdarna, den växande befolkningen och på allt detta världskrisen. Det är mot denna bakgrund vi må se egnahemsproblemet av i dag.

Med den för skogsbefolkningen enastående förmågan att försaka har, trots allt, ett stort antal egna hem vuxit upp litet var-

SKOGENS — ÄTTIKA

till inlagd sill gör den till en läckerhet.

FYLLIG

MILD

DRYG

städes. Med ungdomens hoppfullhet har många försök gjorts. Med den statliga egnahemslånerörelsens stöd har starten skett. I den mån mannen haft krafter, att jämsides med sitt arbete på alla fritider (många gånger söndagarna), med hustruns hjälp, utföra nyodlingar, byggnationer o. d. har det lyckats. Insatsen har varit stor: från den dag då de unga tu började en enda kedja av tungt arbete. På tider, som annan ungdom, andra medborgare, fingo offra på nöjen, föredrog teater, själslig odling och vila, gavs för dem endast ett: arbete. Vad som varit drivfjädern? Hoppet att en gång på ålderns dag kunna räta den i tungt arbete krökta ryggen och i stolt självmotvetande kunna säga: "Detta är vårt och våra barns hem." Huru många av dessa drömmar har ej svikits. Det har gått bra en följd av år. Det farliga skogsarbetet med sin uppjagade arbetsintensitet kräver sina offer, en olycka har inträffat. De dåliga skogskojorna har varit en god jordmån för tuberkulosen. Trots hjältemodiga försök från hustruns sida har det hela misslyckats. Det lilla startkapitalet har gått förlorat. Intet återstår.

Trots alla svårigheter har ändock vuxit upp många nya hem i våra skogsbygder, värdefulla hem just på grund av insatsens storlek. Jag vågar tryggt påstå, att något av vårt värdefullaste folkmaterial i ett nytt folkhushållssystem, komma att fostras av dessa föräldrar, med den utpräglade känslan för hemmets värde. De nuvarande svårigheterna förefalla vara övermäktiga de mest heroiska ansträngningar. Utan statsmakternas verkliga kraftåtgärder hotas de allra flestas i den kraftigaste mannaåldern utförda arbete att spolieras. Vad detta betyder kan ej fullt uppfattas. Den resignation, som följer på grund av den mänskliga naturen, blir den kommande generationens arvedel. Då kan med fog talas om tilltagande understödsåtgärder.

Visst finns det ljusglimtar även i denna kolonisation. En del har lyckats. Ett typiskt fall har jag i en mig närboende granne. Denne har under en tid av 17 år brutit mark och nybyggt så att nu kan det på deras jordbruk födas fyra kor jämte ungdjur. Dessa två, man och hustru, tillhöra dem som kunna prestera det oförklarliga. Han har haft sitt arbete vid fabriken. På kvällar och nätter, odling och dikning. Ändå har han hunnit med att

vara aktiv fackföreningsman och stödjepelare i arbetarekommunen — alltid varit med då arbetarnas rätt skall hävdas. Hustrun vid hans sida i arbetet, ordförande i den socialdemokratiska kvinnoklubben, med i kommunal- och kyrkofullmäktige, har ändå kunnat bidra till familjens inkomster genom stickning o. d. Många förtjänstmedaljer torde utdelats för medborgerlig förtjänst, som varit mindre än den som utförts av dessa två socialister. Just detta att många lyckats måste sporra till en utveckling av egnahemsrörelsen. Särskilt som de gångna krisåren har lärt oss att bland skogsbygdens arbetare, nu då många måste beredas understöd i en eller annan form, hjälpbehovet är minst hos dem som kunnat vinna avkastning av det egna hemmet.

Den jämtländska egnahemsbebyggelsen har till huvudsaklig del skett intill de få industrier som finnas. Den hittills gällande formen har ej lämnat skogsarbetarna tillfälle eller möjlighet att komma i åtnjutande av egnahemslån, dels har det erfordrats ett startkapital på cirka 2.000 kr. Tillkommer så byggnadstvänet. I regel har skulden på det egna hemmet innan den första kon kunnat skaffats, varit mellan 5.000 och 7.000 kronor. För denna kår med inkomster som under normala tider varierar omkring 900—1.400 kr., nu 200—600 kronor, har denna form varit värdelös. Detta gör också förklarligt att skogsarbetarna med stor spänning följer fullföljandet av regeringens åtgärder till skogsarbetar-egnahemslån.

Inom Ströms kommun i norra Jämtland har kommunalt bedrivits en egnahemslånerörelse som varit en föregångare till den nu föreslagna med statsunderstöd. År 1903 inköpte kommunen ett större hemman. Under årens lopp har här upplåtits egnahemslotter till billiga priser och räntefria lån, inalles 37 lotter, 29 av dessa äro kombinerade med jordbruk. Där födes nu 58 mjölkkor samt ett 10-tal ungnöt. Denna kommunala verksamhet är värt studium av alla intresserade. Här kan till fullo konstateras värdet av kolonisation inom bolagsdomänerna. Sker ej detta, kommer i framtiden Norrlands skogsbefolkning att bli fattighjon, beroende på vilja och skatteförmåga hos andra folklager.

Min skiss är dyster, som ett hotande moln synes framtiden för våra egnahemsbyggare. Mot den av mig skisserade bakgrunden, bolagsvälde, skogsskövling och bankskulder, ger framtiden endast till utsikt arbetslöshet, nöd och hemlöshet. Ett hopp har skogsbygdens arbetare, nu, då de allt mera kommit i kontakt med socialdemokratin och insett dess solidaritet mellan olika folkgrupper. Då slätternas och städernas män och kvinnor helt fattat, att utan deras stöd, kan ej Norrlands ödebygds pionärer komma till sin rätt. Deras krav är litet: Ett stycke av förfädrens mark att odla, arbete därtill, att förädla våra skogar, till det svenska folkhushållets nytta.

Går reaktionens mörka makter vårt land förbi? Kan socialdemokratien motstå de påfrestningar den kommer att utsättas för av ytterlighetsmän, då veta vi att den är redo att bygga ett folkhem, medveten om att endast ett land som består av många sunda, ekonomiskt stabila hem är motståndskraftigt vid yttre påfrestningar. Norrland, landet och folket är ännu outforskat, socialt. Det är med glädje vi konstatera, att de socialdemokratiska kvinnorna med sitt organ Morgonbris, äro besjälade av upptäckarehåg.

Nils GRÖNLUND

MORGONBRIS BOSTADSSERIE

ETT STÖRRE SOCI- ALT ONT ÄN STÄDER- NAS BOSTADSNÖD

AV ARKITEKT H. C. GYLLENSKÖLD

Bostadsfrågan såsom socialt och tekniskt problem har ju under de senare åren varit föremål för livligt intresse, och mycket värdefullt arbete har nedlagts på dess lösande. Uppmärksamheten har därvid huvudsakligen varit inriktad på stadens, i synnerhet storstadens, bostadsproblem.

Och dock utgöra de dåliga bostadsförhållandena på landsbygden kanske ett större socialt ont än de stora städernas bostadsnöd.

För en familj på man, hustru, fem barn och en sjuk åldring är en bostad om ett rum och kök på tillsammans 30 kvadratmeter absolut otillfredsställande. Allra helst när rummen äro fuktiga och dragiga, och eldstaden i kammaren bristfällig, så att endast köket går att värma upp på vintern.

Eller en statarebostad med ett mycket litet kök, till vilket man kommer direkt utifrån utan förstuga eller vindfång, och ett litet rum, där vinden blåser direkt genom väggar och golv så att de trasiga tapeterna fläktas och trasmatorna lyfta sig från golvet, och där ej ens köket går att hålla varmt vintertid fastän spisen eldas röd, där all mat måste förvaras i köket och alla kläder i rummet, därför att skafferi, källare och garderober saknas.

Dylika förhållanden höra dock ej till sällsynta undantag utan äro tyvärr alltför vanliga.

Orsakerna till dessa missförhållanden

äro av flera slag. Framför allt ekonomiska. Jordens uppdelning spelar härvid en avgörande roll. Stundom äro bruksdelarna så små att det endast är med yttersta nöd småbrukaren kan livnära sig på sin lilla jordbit. Att bostaden då ofta får förfalla är förklarligt.

Å andra sidan medföra de stora gårdarna, där ägaren har flera arbetare, i många fall ännu värre förhållanden. Statarbostäderna äro ofta mycket dåliga. Jordägarens dåliga ekonomi är icke alltid orsaken. Denna får sökas på annat håll.

Låga löner och arbetslöshet göra att arbetare vid industri och skogsbruk ofta måste nöja sig med en mindervärdig bostad.

Jordbrukskrisen har naturligtvis bidragit till att förvärpa förhållandena.

Men det är icke endast direkt ekonomiska omständigheter, som orsakar de dåliga bostäderna på landet. Även om inkomsterna på landet äro låga så äro även byggnadskostnaderna det. Förhållandena borde därför kunna vara betydligt bättre än vad som är fallet.

Ofta ligger skulden därtill hos dåliga bostadsvanor, en alltför stor liknöjdhet för bostadens kvalitet, brist på insikt om en god bostads betydelse för trevnad, hälsa och arbetsförmåga. I just dessa förhållanden ligger säkert en av de viktigaste orsakerna till den dåliga standarden hos landsbygdens bostäder. Om något verkligt värdefullt skall kunna göras för att förbättra bostadsförhållandena på landsbygden, måste därför i varje fall en intensiv upplysningsverksamhet om bostadens betydelse bedrivas.

Ett annat förhållande, som även har den största betydelse, är den synnerligen otillfredsställande byggnadstekniska kunskapen hos dem som utöva byggnadsverksamhet på landsbygden. Den stora allmänheten intresserar sig ej i större utsträckning för hithörande problem utan överlåter uppförandet av byggnaderna i allmänhet till någon i orten, som brukar syssla med dylika saker, vars kunskaper ofta ej äro särdeles lysande. Förhållandena ha ej alltid varit sådana, vilka många av våra gamla timrade byggnader bära vittne, vilka visa prov på långt driven yrkesskicklighet och omsorgsfullt arbete. Deras planlösning är resultatet av en lång fortlöpande utveckling, varigenom typer framkommit, som väl avpassats efter behovet hos dem, som där bo, och vilka faktiskt än i dag äro vida överlägsna mycket av vad nu bygges.

Men de gamla konstruktionsmetoderna ha blivit oekonomiska, städernas och stationssamhälleens bostäder, avpassade efter helt andra förhållanden, få stå modell vid planlösningen.

När vår tids byggmästare ej har en

fortlöpande tradition beträffande planlösning och konstruktioner att bygga på vid utformningen av byggnaderna, är hans utbildning oftast alltför otillräcklig, för att hans alster skola kunna bli tillfredsställande. Han har för övrigt mycket mindre utsikter till en god förtjänst på företaget, om han vinnlägger sig om en planlösning efter de verkliga behoven och ett gediget byggnadssätt, än om han uppför en byggnad, som tilltalar folks längtan efter vad som ser förnämt ut, och icke är så noga med varken det som är ändamålsenligt eller gediget.

Att bostadsförhållandena på landsbygden äro otillfredsställande och i behov av förbättring, vartill statens stöd, i en eller annan form, erfordras, torde knappast någon vilja allvarligt bestrida. Staten har ju även på många sätt ingripit. Den av staten understödda egnahemsverksamheten är den betydelsefullaste av de åtgärder till förbättrande av bostadsförhållandena på landsbygden, som vidtagits av det allmänna.

Att därigenom en stor del arbetare och småbrukare kunnat erhålla goda bostäder är ju synnerligen glädjande.

Att egnahemsrörelsen, för arbetare vid industrier på landsbygden och i mindre samhällen, innebär vissa faror, kan nog ej förnekas.

Att egnahemsbyggarens ställning gentemot arbetsgivaren, på grund av den ekonomiska bundenhet som hans förpliktelser i samband med egnahemslånen innebär, blir avsevärt försvagad, torde vara ovedersägligt. Detta förhållande gör sig helt naturligt särskilt starkt gällande vid arbetskonflikter. Det är därför icke säkert att det egna hemmet för arbetaren i längden betyder någon förbättring av hans ställning. Om den industri vid vilken han uppfört sitt egna hem skulle upphöra med verksamheten, är hans ställning verkligen allt annat än avundsam såsom ägare till ett högt in-tecknat hus, vilket icke har något värde varken för honom eller någon annan. Men det är ju ej endast genom egnahemsverksamheten som bostadsbyggnaderna på landsbygden understödes. Stora summor anslås även genom s. k. förbättringsbidrag, pengar till arbetaresmåbruk m. m. Kurser för byggmästare anordnas och typritning upprättas.

Enligt min uppfattning bör en fortsatt verksamhet på detta område framför allt inrikta sig på upplysningsverksamhet i stor skala och på stor bas. Det är alldeles nödvändigt att landsbygdens byggmästare erhålla en tillräcklig utbildning. Men även folk i allmänhet måste få större insikt i vad det vill säga att bo bra och trevligt. Även en så omfattande, sakkunnig kontroll som möjligt av byggnadsverksamheten på landet är nödvändig.

HJALMAR LÖVKVIST i Tierp.

EN ARBETARGRUPP I UPPBROTTSSTÄMNING

Gårdsexteriör.

Statare. Klangen i titeln föder sällan avund. Den är synonym med det blygrå, ödesmärkta statarelände, som förts fram till öppen diskussion inte minst genom Godnatt, jord, Lo-Johanssons märkliga statarroman. Ett folk i bojar. Modernäringsens kuvade proletär. Det är stataren. Ett yrke som går i arv, oftast från far till son i samma bygder, i samma ändlösa, upptrampade stigar och spår. Med vanan att böja ryggen, och va-

städer i skick med tidens fordringar.

Sakkunniga pröva just nu problemet om statarnas bostäder och på skilda områden tränger jordbrukets fattigfolk fram för att hävda sina hämmade intressen.

Vad säga de själva om sitt läge? Sina dagskrav? Och sina förutsättningar? Det är frågor av intresse. Det är svar att lyssna till, och här talar en av dem själva, åt-

Statarstuga om två rum för två familjer.

nan att känna sin ömkliga lott? Kanske inte nu?

Statarna äro en klass i rörelse, en arbetargrupp i uppbrottsstämning. Men det går sakta. Tröghetslagen gör aldrig skäl för sitt namn så som i statarlängor och backstugor, där oändliga moment äro att räkna med när något nytt, utöver det inkörda vanliga, tränger sig in på. Dock ha statarna vaknat sedan Mikael i Lo-Johanssons bok ropade till dem och eländet; Godnatt, jord! Har man de senare åren följt landsbygdens vaknande intresse för sin egen roll i samhällets skapande process, har man också funnit statarnas uppmarsch kring klassens samfälliga rörelse.

Bäst är måhända detta uttryckt i dess fackliga organisationer, dem de byggt med samma möda, som sina bröder, industrins arbetsfolk.

Det är mycket som ännu återstår innan statarna kunna tala om likställighet och människovärde. De ha åttatimmarsdagen att förverkliga, och de ha kravet på bostäder

spord om allt det som rör sig inom deras egen intressesfär.

Uppland är en landsända med många lantgårdar och många statare. En del gårdar äro goda, en del sämre, och till de förra hör Stora Kopparbergs lantbruk i norra Uppland, med en hel rad av lantgårdar, inlösta av skuldsatta storbönder och nedlagda järnbruk. I mångt och mycket är Uppland föregångare inom lantbrukarnas fackliga rörelse, utan att därför lysa. Tillsammans med Sörmland delar det äran av dåliga bostäder ehuru det växlar även på detta område.

Liksom vid ytterligare några platser i vårt land har statarna vid det mäktiga Bergslagens lantbruk infört ren timlön, som avlöningsform och därmed även reellt bruttit med titeln statare för att bli lantarbete i ordets oppriktigaste valör. — Huru detta gick till?

Fackföreningens ledande man Hjalmar Lökvist i Tierp, berättar om detta avsteg från traditionell ersättning för jordbruksarbete. På basis av riksavtalet påbör-

jades redan för ett par år sedan underhandlingar med Bergslaget om tillämpning av timlönesystem som avlöningsform då man åsyftade att komma bort från det förhatliga statsystemet, som i alla tider stämplat statarna som mindrevärdiga.

— Vi ha alltid strävat efter en löneform, som till sin karaktär var jämförbar med industriarbetarnas, säger hr Lökvist.

— Vad som vunnits? Ja, huvudsakligen större frihet och så åtminstone en tendens till rättvis likställighet med övriga arbetargrupper. Och därutöver ännu en sak. Ifråga om bostäderna medför det nya systemet att lantarbetarna ha erhållit större trygghet vid exempelvis arbetskonflikter. Tidigare kunde avhysning ske omedelbart, men numera stå även vi under hyreslagen. Djurskötarna, också de en grupp inom lantarbetet, har vunnit den berättigade fördelen att de erhålla ersättning för söndagsarbete.

Vi föra på tal den pågående bostadsutredningen och vår interlokutör berättar om sina erfarenheter från den bostadsvärdering, som ägde rum i samband med den nya avlöningsformens införande.

— Bostadsfrågan är en av våra huvudfrågor, säger han. Kanske är det rentav vår allra största — näst arbetstidens reglering. Det har dock blivit bättre, konstaterar han,

och talar om kusliga interiörer från början av sin långa statarbana — 1906. Där var ett enda rum, dragigt och fuktigt, med hela golvet som sängplats för stor familj i alla åldrar. Där var ingen brunn vid en av gårdarna utan matvattnet fick hämtas i en bäck dit gödselvatten och avskräde tömdes, och där ett enda avträde för 38 personer svarade för bekvämligheten. Kanske är det så fortfarande på sina håll?

— Vår hyresvärdering var intressant, säger hr Lökvist, och av avtalet erfara vi att

”i hyra för fullgod bostad med en golvyta av 35 kvm och därutöver erlägger arbetare en hyra per månad av 5 kr. per rum respektive kök. Bostad med mindre golvyta påföres lägre hyra enligt värdering...”

Fullgod bostad står där verkligen. Fullgod! Kanske kunna meningarna vara delade inför begreppet fullgod? Den slutsatsen ger sig fullkomligt själv, när det samlade materialet från ett relativt gott lantbruk blivit bearbetat, och lämnar sitt vittnesbörd om landsbygdens bostadskultur — eller okultur, om man så vill.

Hemmet, det centrala och — på landsbygden mest — det allt omspännande begreppet, har en ofrånkomlig grundförutsättning, för att lyckas i sin främsta mis-

sion: dana goda människor och medborgare. Det är skapandet av hemkultur — med trevnad, hygien och möjlighet till ostörd vila. Som det nu är härskar hemlivets barbari i en upprörande omfattning. Orsakar fysisk och psykisk pina för både barn och äldre. Och vad mer. Förhindrar den sociala vidsyn, utan vilken ingen arbetargrupp, enligt vår mening, förmår utlösa alla krafter som samverka lösgjort. Lantarbetarna äro ingalunda främmande för de problemkomplex som bostadsfrågan rymmer, och vi vill försöka röra vid detta i ett följande. Gösta NETZÉN

Till TIDNINGEN MORGONBRIS!
För eder synnerligen väl redigerade tidning får jag framföra mitt varma tack. Det borde vara i hela vårt partis intresse att tidningen kunde komma in i vartenda arbetarehem i landet. Det skulle säkert vara väl använda pengar.

Ett särskilt tack för Edra värdefulla artiklar i bostadsfrågan. De ha för oss bostadsintresserade ett synnerligen stort värde. Hoppas vi får flera i fortsättningen.

John Fredrikson
Ordf. i Örebro Hyresgäst- och HSB-förening.

att bygga och reparera
**LANDSBYGDENS
BOSTÄDER**

SVENSKA ARKITEKTFÖRENINGEN

Pris 80 öre.
Säljes i Bok- och Tidningsaffärer

”Alla vänner av

Agnes von Krusenstjernas

märkliga berättarkonst har skäl att glädjas över att Bonniers förlag begynt utge hennessamlade

Romaner och Berättelser”

skriver ELMER DIKTONIUS
i Arbetarbladet, Helsingfors

- I. FÖRSTA KÄRLEKEN
- II. EN DAGDRIVERSKAS ANTECKNINGAR

Häft. 5:50 pr vol., inb. à 7:50

BONNIERS

**YFAS LJUSREKLAM
LYSER ÖVER NORRKÖ-
PING**

Stadens fysionomi präglas helt av dess textilier.

DÄR KVINNOR ARBETA

II

**DISA VÄSTBERG OCH
HULDAFLOODUPPTÄCKARE
I TEXTILFABRIKERNÄ**

Yfas ljusreklam lyser över Norrköping. Den främmande och desorienterade undrar vad den betyder, och får svaret: — Yllefabrikerna.

Stadens fysionomi präglas helt av dess industri: textilen. Våldiga fabrikskomplexer vid Strömmen och i centrum; en ringlande ström av arbetsklädda människor vid skiftbytena; matboxarnas parad, morgon, middag och kväll; män och kvinnor med trötta drag efter dagens enerverande jäkt, men även en takt som tyder på en viss trygg känsla i tillvaron — man har ju ett jobb, gudskelov.

För en norrländska, som lekt i brädgårdar och massaskjul, ter sig en textilfabrik som ett helt mysterium. Full av spänd nyfikenhet nalkas man de strängt

vaktade portarna. Innanför sitter vakten och kontrolluret.

— Passa på tiden, inget slarv om jag får be, arbetaren måste bli en maskin lika punktlig som jag, om fabriken ska fungera väl, säger uret. Och nu är det ingen som knorrar, ehuru man inte går lika lätt till arbetet som på biografen. Vår ciceron för oss in i labyrintherna och avslöjar dess hemligheter, från ulen och garnet i begynnelsen till de praktfulla vävlängderna innan de går till färgning och pressning. Man förstår även kamraterna bättre då man sett dem i arbete, med dess risker, spänning och njutning, och det är ingen förspild möda att vi bekantar oss litet närmare. Morgonbris vill förmedla bekantskapen. Inom Yfa finns massor av arbetare. Liksom textilen dominerar Norrköping så dominerar kvinnorna textilen. Mer det saknas ej heller män. Båda könen är organiserade till 92 procent. Det kvinnliga inslaget är dock mindre aktivt. Med få undantag är det männen som styr och ställer. Elsa Johansson och Karin Nilsson är dock ett par kvinnliga namn vi hört i samband med textilfolkets organisation. Och det finns många, många fler. Men eljest är det här som på andra håll: de yngsta föredrar en danskväll med en stilla flirt framför ett fackligt möte, och de gifta har ju en ny fabrik att gå till, ty hemmet med barn, mat, kläder tar deras fritid.

— Vi har nog med vårt, vi, säger de.

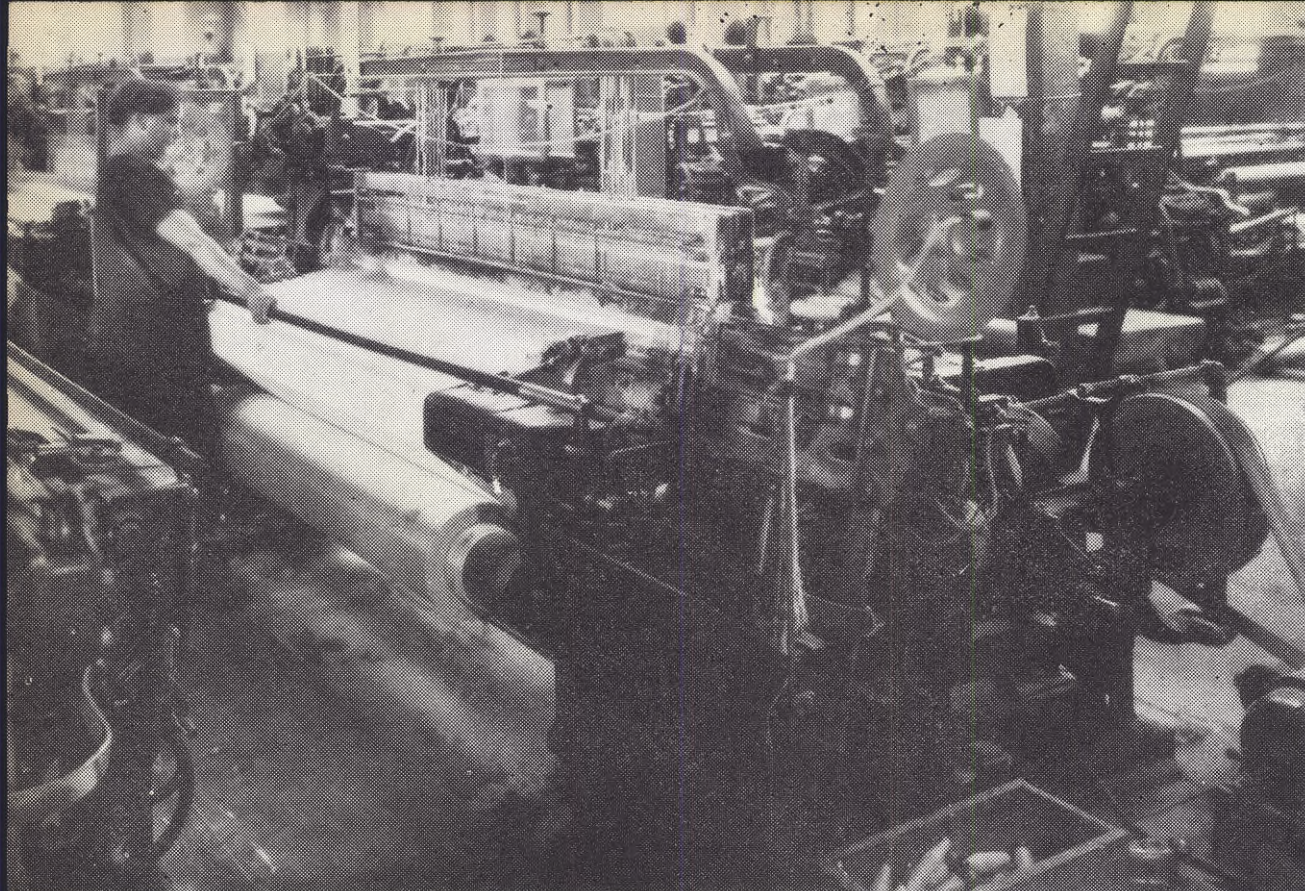
Männen är lediga, de får sköta det hela. Men nu till vår blyxtvisit i en främmande värld.

Vi går först i magasinerna med olika garn och ser uppången före spolningen. Garnet blir då mindre skört och knorrigt. Så kommer vi till spolningen av restgarn. Här ser vi både gamla och nya maskiner, och här startar nybörjare inom yrket. Det blir för en vecopeng av 15 kronor. Något avtal tillämpas ej för dem. Förr kröp han in här vid 15 år, men nu är åldern satt till 18 år. Skiftgången är förlagd mellan 5 f. m. till 10 e. m. Spolerskorna svarar för 15 rullar var. För de yrkesvana är lönen för mödan 27:60 kr. för 48 timmars arbetsvecka.

Kättingskäreriet. Man får en vision av kettingars rassel och dån. Inte sant? Men ack, vad man bedrar sig, ty kättingskärare är textilspråk, men en vanlig vävare kallar det för varpning. Arbetet försiggår i en stor hall, ljus och ren, och utföres av både män och kvinnor. Elva moderna maskiner drivna av motor är installerade, och varje maskin kräver en oerhörd prestation av sin arbetare. En varprulle innehåller 60 meter garn. Lönen är 1:10 pr timme för manlig och 85 à 95 öre för kvinnlig arbetare.

— Prestationen hos mannen är här större än hos kvinnan, säger ciceronen, men de kvinnliga undrar om inte detta kan bero på placeringen. Vad vet jag?

För garnrullsuppsättningen användes

I en textilfabriks vävsal.

endast flickor. På deras snabbhet, påpasslighet och färgsinne beror mycket. En hel varpning kan fördäras om de försummar sig. Men för sin insats har de 63 öre i timmen.

Inredningsarbetet är en annan sida. Då en konstnär eller expert fått ut ett mönster ska det vävas ett prov. Arbeterskan får ett mönster ungefär av det slag som då vi enkla fruar ska märka på stramalj. Efter detta ska hon knyta fast trådar till provbiten. Här behövs ytterst skicklig arbetskraft, då intensiteten måste vara stor och påfrestningen på ögonen ej är ringa. Timlönen är 60 öre med 35 % vid ackord. Men det måste vara måtta med fliten, ty då en särskilt skicklig arbeterska kom upp till en krona i timmen blev det oro i lägret och ackordet sänktes. Då en provbit är färdig synas den noga. En felknyten tråd kan ge mönstret fel utseende, ett misstag på färgen kan förstöra det hela etc. På denna granskning beror tygets öde. Även knytningen äger sitt intresse. Man måste beundra människans ej blott anpassningsförmåga, att kunna uthärda en tröttande sittning på det begränsade utrymmet i maskinen, utan också hennes fenomenala fingerfärdighet. Här fanns en arbetare som knöt ungefär 1.800 trådar i timmen. Hundra knutna trådar betalas med 7½ öre. Med särskild färdighet i fingrarna kan det alltså bli en slant i timmen.

Arbetsalen för tvinnernorna var imponerande. Och arbetet likaså. Varje arbeterska ansvarar för 200 snurrande

spiller, där trådarna löper med svindlande fart och i varje sekund viskar ett:

— Giv akt. Försummar du mej går jag av eller fastnar, och då måste du stanna för en sekund. Bäst att du håller dej ständigt gående efter vår långa rad av evigt virvlande spiller.

Och nog gjorde tvinnernorna rätt för sina 32 kronor i veckan. Arbetets ener-

verande fart och spänning kunde inte fördunkla glittret i de ungas ögon, ty dessa trevliga kamrater drömde också om lyckan, någonstädes bortom trådar och spiller.

— Då damerna går härifrån, så se opp för spårvagnar och bilar.

Det var ciceronen som gav oss ett vänligt råd. Men vi förstod inte meningen. Så stegade vi in i de rymliga salar där

Interiör från en av spinnsalarna för kamgarn vid Yfa.

Lagningen.

allas våra moderna fikonalöv ser dagen och fröjdar vårt öga. Manlig och kvinnlig arbetskraft är här mer blandad med varandra. Vävstolarna går med egen motor och spillerna bytas automatiskt då de blivit tomma. Två, fyra eller sex stolar kommer på varje arbetare. Meterna trolas fram — gabardin, ylletyger. Vem ska man beundra mest? Den automatiska maskinen eller människan? Båda beror av varandra, och människan har skapat dem båda och människan jagar sig själv med maskinen. Och här ser jag även ett groteskt utslag av den olika värderingen av arbetskraften efter olika kön. Män och kvinnor står vid samma maskin, har samma arbetstid, bär samma risker, tar samma ansvar, men de betalas olika. Varför? Mannen är familjeförsörjare, heter det. Ibland, blott. Och ofta har kvinnan tyngre plikter att fylla. Ska man inte betala efter prestation och värde så bör man väl gå in för familjelön. Så reflekterar jag medan miltal av väv passerar och synas. Händig lager-skor får laga så inga fel kan förmärkas. Envar vävare får helt ansvara för sin väv. Vid första fel blir det varning och sedan får han betala en viss procent för lagningen. De kvinnliga ha mindre fel än de manliga, och de gifta kvinnorna har minst. Är det männe för att de i hemmet lärt sig mera tålmod eller för att de är många om att få behålla jobbet i hård tävlan?

Det är fuktigt varmt i silkesalen. För garnets skull. Och arbeterskan måste här vara alldeles särskilt ren och fin om händerna. En fläck — och en hel väv kan fördärvas. En kättingdragarska har

sina 89 öre i timmen, och en väverska 40 kr. i veckan efter 2 à 3 öre pr 1.000 skott.

Vi kunde konstatera att de hygieniska anordningarna var bra. Klädrum rymliga, ventilerade, och duschrum med kallt vatten. Varför inte även tempererat? Lunchrum var ännu blott ett önskemål, men personalen hyste gott hopp, då ledningen visat god förståelse för det som skapar trevnad och trivsel i arbetet. Yfa är ju även kända för att ha utmärkt arbetskraft, slitningar förekommer sällan och det är förnämliga kvaliteter som spridas över landet från dess mönsterarbetsplatser.

Medan vi vandrar genom salarna hinner en kamrat berätta ett och annat. Om skyddslagen, bland annat.

— Jo, den kan nog vara bra, men . . . Vi har en kamrat här som svimmat ett par gånger vid sin maskin. Ledningen var vänlig flytta över henne till knytningen. Men det var ju heller inte så gott att sitta hopkrupen i slutet av sin grosses. Och hon hade inte så ekonomiskt ställt att hon kunde ta sej ledigt innan lagen tvingade henne. Allt har ju sina sidor.

— Och här är en klubbist som varit ensam familjeförsörjare några år, ty hennes man, brädgårdsarbetare, har varit arbetslös, men han och fyra barn ska leva. Ett litet exempel på talet om gifta kvinnor, som taga arbete från dem som bättre behöver det! En gift kvinna är ju försörjd, gubevars.

Jag undrade om inte fackföreningen beslutat något om att de gifta kvinnorna skulle bort från arbetsplatserna.

— 1920 avskedades alla gifta kvinnor, oberoende av om de var försörjda eller inte. Och 1923 gick även fackföreningen in för saken. Men då det visade sej att det hade ringa betydelse i verkligheten upphävdes beslutet. Och nu får envar själv avgöra frågan. Många gifta kvinnor, vars män har fast och bra plats, har även självmant lämnat arbetet, men andra vågar inte av rädsla för nuets snabba växlingar och risker.

Textilfolkets familjelöner är ju inte heller så rikliga att de kan framkalla avund, men en arbetslös hyser väl en annan mening.

Så tackar vi vackert för angenämt ciceronskap och står åter på gatan. Och nu klarnar det vad vår ciceron menade med sin varning i väveriet. Den rörliga staden är som en ljuddämpare. Tyst som en oljad leksak fara spårvagnar och bilar förbi. Konstigt nog saknar de även fart. Det tar en god stund innan vi får vår riktiga syn och hörsel åter.

Norrköping saknar ej heller kvinno-klubb. Och där finner vi eliten av textilens kvinnor. Men det är många som saknas i arbetet. Och bland dem som arbetar med i klubben finns en brinnande önskan att de fackligt och politiskt vakna kvinnorna måtte finna varandra i gemensamt arbete. Ökat samarbete mellan män och kvinnor är även av behovet. Arbetarrörelsen har intet att förlora därpå. Men mycket att vinna. Icke minst de kvinnor, vilka i arbetet lärt sig ansvar, precision, solidaritet skulle betyda en förstärkning i kampen för allas vår gemensamma sak. Må de blott ej bida för länge.

Disa VÄSTBERG.

Barnstrumpstickning.

HULDA FLOOD FILMAR HOS HEMARBETERSKORNA

Att komma till Sjuhäradsbygden, med dess slamrande vävstolar och rastlösa arbetsjakt efter en resa i Bohusläns stenhuggardistrikt, där knappast annat arbete än nödhjälps- och reservarbete stod att uppbringa, gav nästan illusionen av att man hamnat i en annan värld.

— "Här arbetas i treskift" —, berättades det för den häpne resenären, som vid färder i det övriga landet så vant sig vid att huvudparten av människorna skulle vara arbetslösa, att det nästan blivit till ett axiom att så skulle det vara överallt.

Sjuhäradsbygden ligger på sydsvenska högplatåns nordvästra del och omfattar städerna Borås och Ulricehamn, samt Redvägs, Kinds, Marks, Bollebygds, Vedens, Gäsene och Ås härader i Älvsborgs län.

Textilindustrin har i dessa bygder gamla anor. Landskapets beskaffenhet, endast sparsamt förekommande odlingsbar bygd utefter dalgångarna och å vissa delar av högplatån, medan stora skogsvidder, ljungbevuxna hedar och vidsträckt mossar dominera, har gjort att befolkningen inte kunnat skaffa sig tillräckliga utkomstmöjligheter genom åkerbruk, utan måst söka andra utvägar för sin försörjning. Därför växte så småningom upp en betydande hemslöjd, först tycks det huvudsakligast varit träslöjdsalster som förfärdigades och av "knallarne" — de över hela landet så bekanta handelsmännen från västgötabygderna, — bjödos ut i bygderna, ja även järnhanteringen tycks räknat åtskilliga utövare och avnämare, men så småningom blev textilvarorna de dominerande. Järnhanteringen tillfogades under Karl den tolfte sista regeringsår ett kraftigt avbräck, i det att en mängd smeder då uttogos till krigstjänst, med anledning av ett kungligt dekret att de smeder vilka ej ville flytta in till Borås stad skulle skrivas ut i kompanier för att delta i kriget. Men på samma gång som kriget därigenom försvårade smidestillverkningen gav det impulser till utveckling av produktionen av textilvaror. Människorna måste ju ha kläder, och sedan Sverige efter år 1710 blivit avstängt från införande av utländska varor, utvecklade sig vadmalvävningen snabbt i Sjuhäradsbygden.

Det skulle föra oss alldeles för långt att

i detalj följa textilindustrins utveckling i dessa bygder, vi få nöja oss med att notera ett årtal, nämligen 1834, som är ett märkesår i Sjuhäradsbygdens ekonomiska historia i det att då det första mekaniska väveriet anlades. Det var det första, inte bara i de trakterna utan överhuvudtaget det första i hela landet. Utvecklingen har sedan dess gått raskt framåt, spinnerier, väverier, färgerier och alla till branschen hörande anläggningar ha växt upp i Borås och dess omgivningar.

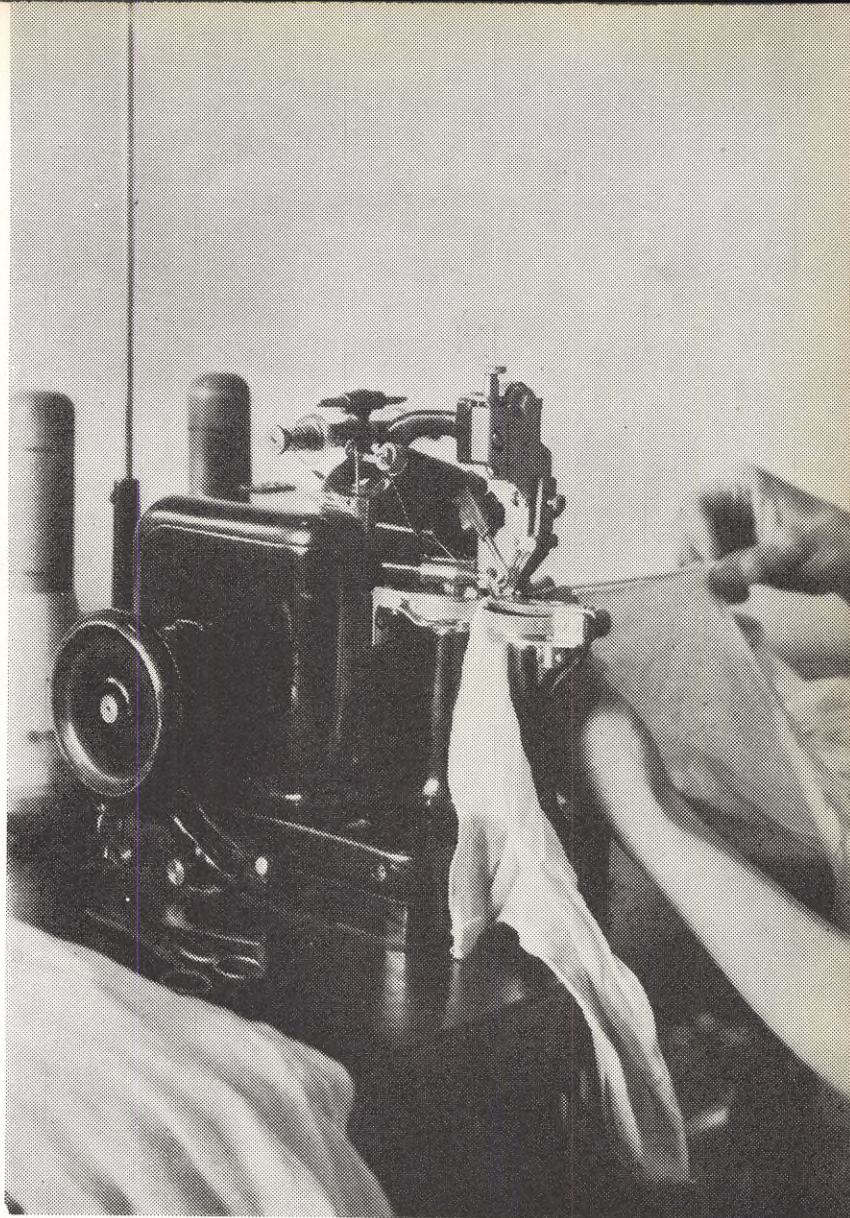
Borås stad grundlades år 1622. Avsaknaden av en stad inom Sjuhäradsbygden som centralplats för ordnad avsättning av häradenas olika tillverkningar gjorde sig speciellt gällande i början av 1600-talet, berättar en festskrift, som gavs ut av Tekniska förbundet i Borås, vid förbundets 25-årsjubileum förra året.

Det fanns från 1480-talet en stad, nämligen Bogesund, nuvarande Ulricehamn, vilken dock inte hade någon större betydelse som centrum för ortens handel.

Vid ett besök i dessa bygder, antagligen år 1619, kallade Gustaf II Adolf, som säges ha varit särskilt förtrogen med bygdens förhållanden, samman bönderna och underhandlade med dem om anläggandet av en stad.

Befolkningen själv hade emellertid inte alls några dylika önskemål, utan ville helst driva sin näring utan främmande inblandning.

Bönderna stretade också emot så gott de kunde, men när konungen bad dem betänka att halva Ingermanland stod öde och behövde bönder, så föllo de till föga inför utsikten att bli bortförda dit.

Strumpsömmen sys.

Kettling.

Staden grundlades i Torpa socken som ligger i Viskans dalgång och fick namnet Boeråås — efter Boeråsen, en ås som sträcker sig på dalgångens norra sida.

Anläggandet av Borås avsåg att skapa en centralpunkt för en ordnad handel i Sjuhäradsbygden och avskaffa landsköpet. Detta blev dock icke resultatet, landsköpet till- i stället för avtog. Och ända in i sena tider ha ju "knallarna" vandrat omkring med sina påsar på ryggen, eller om handeln bedrivits mera i stort fört omkring varorna på hästskjuts.

I våra dagars Borås går det dock rationellare till. Där finns nu i själva staden omkring 30 textilfabriker med över 50 arbetare, jämte ett stort antal fabriker som sysselsätter färre arbetare än 50.

Och runt om i bygderna, i Viskafors, Skene, Kinna, Rydal, Rydboholm och flera andra samhällen surra spinnmaskinerna och slamra vävstolarne.

Även sysselsättes en mängd människor med hemarbete från fabrikena.

Tillsammans med textilarbetarnas ombudsman i Borås, Helge Form, var jag vid mitt senaste besök i Borås i tillfälle att besöka en avdelning av Sveriges Förenade Trikkåfabriker och titta på strumptillverkningen. Där arbetades med liv och lust. Från att ha tillverkat 5.000 par strumpor i veckan 1929, tillverkades nu 12.000 par. Och det är möjligt att producera ännu mera om det skulle vara

nödvändigt. Assistent Lindahl visade oss välvilligt omkring i fabriken och satte oss in i strumptillverkningens många finesser. Den avdelning vi besökte sysselsätter omkring 750 arbetare. 150 män och 600 kvinnor. Med lagerpersonalen inräknad blir arbetsstyrkan ungefär 800. Ökning de två sista åren med omkring 200. Dessutom sysselsättes ett tjugotal hemarbetare med lagning o. d. Därtill har fabriken en del maskiner utplacerade ute i bygderna, på vilka enklare och grövre plagg tillverkas, såsom stickade tröjor, vantar, en del strumpor m. m. I sådana fall är det vanligt att hela familjen hjälper till med detta arbete och man kan då komma upp till en årsförtjänst på 900 kr. pr maskin.

När jag går omkring i fabriken och tittar på maskinerna där männen sticka strumpor, kan jag inte låta bli att tänka på allt prat om att kvinnorna ska hålla sig till det arbete, som är dem anvisat genom deras naturliga kallelse, och undrar hur länge egentligen det ingått i männens naturliga kallelse att sticka strumpor.

Men vi äro inte ute för att polemisera om mäns och kvinnors rätt till vissa arbeten, utan bara för att se hur det arbetas, och vi vandra således vidare till Kilsunds Aktiebolags fabriker och beskåda tillverkningen av de allra läckraste vävnader. Det var inte utan att man fick ett anfall av kleptomani — som ju ett finare uttryck för tjuvnad heter — när man gick förbi all denna härlighet. Där tillverkades nämligen hel-

ylleklänningstyger, dräkt- och kapptyger, halvsiden och konstsilke i brokader, serge och satinkvaliteter för dam- och herrkläder.

Nästa dag göres strandhugg i Viskafors, där partivån Fredrik Tonhagen visar mig omkring i spinneri och väveri. Ett spinneris kapacitet beräknas efter antalet spindlar, och här finns 32.350, berättar han. Där sysselsättes ungefär 560 arbetare, i både spinneriet och väveriet, och min ciceron berättar med stolthet för mig att 98 % av dem äro fackligt organiserade. De äro i det fallet långt före Borås.

Vid rundvandringen i väveriet, där vävstolarne slamra i ett, utan att någon människa rör vid dem, går jag och funderar över hur min mormor och hennes mor skulle känna sig till mods om de finge vakna opp ur den eviga sömnen för ett ögonblick och titta in här. Antagligen togo de alltsammans för spökerier. Och det ser verkligen ut som om det var lite trollkonster med i spelet. Vid en vävstol ser jag hur det sitter ett mönster, ett papper på vilket mönstret uppstickits, högt uppe emot taket. Det flyttar sig allteftersom väven fullbordas. Jag går närmare och ser att det är brokad som förfärdigas.

Ja här sköter maskinerna arbetet, människorna gå bara och se efter att allt går riktigt till, och lagar om det är något som går sönder eller på något sätt krånglar. Det kan inte maskinerna. Ännu.

Och så fogade omständigheterna det så, att nästa gång jag kom in i en textilfabrik så skedde detta i Moskva. Där sågo vi bland annat hur man spolade garn på svenska maskiner. Det var en sidenfabrik, som den nya regimen övertagit från en enskild ägare, en fransman. Och i den förre ägarens pampiga bostad hade barnkrubba inretts.

I själva fabriken funno vi allting omodernare och inte så rationellt upplagt som hemma i Sverige, men arbetet i barnkrubban var däremot mera praktiskt ordnat.

Man arbetade femdagarsvecka och alla fem dygnen under moderns arbetsvecka fick barnet vistas i krubban både dag och natt, för att av modern hämtas hem under hennes lediga dag. Detta arrangemang är väl också där en absolut nödvändighet emedan det arbetas i skift, vilket omöjliggör barnens avhämtande på bestämda tider. Men den som i likhet med undertecknad, så många gånger beklagat förhållandena i våra textilstäder i det avseendet, där barnen ska ruskas upp ur sina sängar tidigt på morgonen, för att forslas till krubban, och sedan avhämtas vid arbetets slut, kanske till en utkyld lägenhet under den kalla årstiden, den tyckte anordningen var ett steg i rätt riktning.

PIQUÉ
Caramena

heter den nya kvaliteten för Klänningar, Complots och Blusar som denna säsong lanceras av

Konfektions Aktiebolaget Salén

På grund av sina utomordentligt goda egenskaper kommer den säkerligen att vinna alla damers förtjusning. Det mjuka fallet, ytans mattglänsande lustre, de läckra pastellfärgerna — allt är ägnat att väcka beundran. Därtill kommer att Piqué Caramena, kvalitet Eiser, är sol- och tvättäkta samt ej skrynklar.

En utvald kollektion av våra charmant klänningar, complets och blusar finnes nu i landets ledande modhus och specialaffärer.

KLÄNNINGAR . . . från 24:75

COMPLETS från 39:75

BLUSAR från 11:25

Det inregistrerade SALÉNS-märket i varje modell garanterar att den verkligen utgått från vår firma.

K. H. Kronprinsessans
Hovleverantör.

Saléns

Piqué Caramena

kvalitet Eiser

Man förklarade först för oss att det var staten som stod för det ekonomiska, men sedan nämnde man en summa, som föräldrarna skulle betala för varje barn, som vi ansågo alldeles för stor i betraktande av att även föräldrarna måste leva. Om en ensam person skulle betala verkade den i varje fall för stor. Men det var oerhört svårt att få exakta uppgifter, som man vågade lita på, så vi togo inte utan vidare uppgiften för gott. Efter denna lilla avstickare till Sovjet vända vi åter till fosterjorden, närmare bestämt till Viskafors.

Och mitt i allt ordande om textilfabriker, måste jag få tala om att jag även bereddes tillfälle göra en liten titt i Viskafors gummiabrik, där man sysselsätter 450 arbetare, hälften män och hälften kvinnor. Arbetsstyrkan har ökat med omkring 200 sedan Kooperativa förbundet övertog driften, berättar kamrer Rydin.

Men till gummiarbetarnes arbetsförhållanden kunna vi säkert återkomma vid något annat tillfälle.

För att inte bara ha sett en sida av textilarbetarnes verksamhet gjordes även en avstickare till ett par kvinnoklubbsiter, vilka sysselsattes med hemarbete. Det var kvinnodistriktets kassör, Alice Forsberg, som lockade mig ut till sitt hem, och jag passade på och tog fotografen med mig. Fru Forsberg själv syr till fabriken, men kamraten, som bodde i samma hus, sysslade med ett arbete, som vi antagligen skulle ansett litet märkvärdigt om vi inte tidigare sett det samma utföras på fabriken. Det kallas plyschning, och består i att plocka bort överflödiga trådar och skräp ur tyget, före den slutliga appreteringen. På detta arbete kan förtjänsten bli högst 24 kronor i veckan.

Men för en textilarbetarfamilj, där mannens veckolön uppgår till 36—40:—kr. med timlön, något högre med ackord, är hustruns förvärsarbete en uppenbar nödvändighet, den saken står utom all diskussion.

Att få hemarbetarnes löneförhållanden förbättrade är emellertid ett oerhört svårt problem, med anledning av den stora svårigheten att få dem fackligt organiserade. Hemarbetets utbredning är därför inte någon nåd att stilla be om, ifall man går ut ifrån den förutsättningen att man vill se alla människor komma upp i en relativt hygglig levnadsstandard. Och med den stegrade tekniska utveckling, som gör sig gällande även inom denna industri, bör ju mänskligt att se faran för någon större utbredning av hemarbetet inte vara så värst överhängande.

Vi avsluta nu denna lilla inledning för att överlämna ordet till våra textilarbetare själva.

Hulda FLOOD.

VÄVERSKAN I BORÅS

En av de mest verksamma kvinnorna inom vår rörelse i Borås, stadsfullmäktigeledamoten Emma Lindberg, som i många år stått vid vävstolarne:

Borås är en arbetets stad. Industriarbetarnas stad. Textilarbetarna dominera. Deras antal är emellan 5—6 tusen. Något större antal män än kvinnor. Textilarbetarekornas tillvaro ter sig något ljusare i våra dagar än förr. Fast nog blir hennes lott ofta tung och mödosam, särskilt om hon är gift. Mannens låga lön tvingar hustrun ut i förvärsarbete. Tidens strömningar har man dock glädjande nog kunnat skönja även inom textilarbetarekåren i det att mannen numera i många hem åtager sig sin del i hushållsbestyren. Det är visst ingen ovanlig syn, att se man och hustru sida vid sida framför tvättbaljan, efter arbetets slut för dagen vid fabriken.

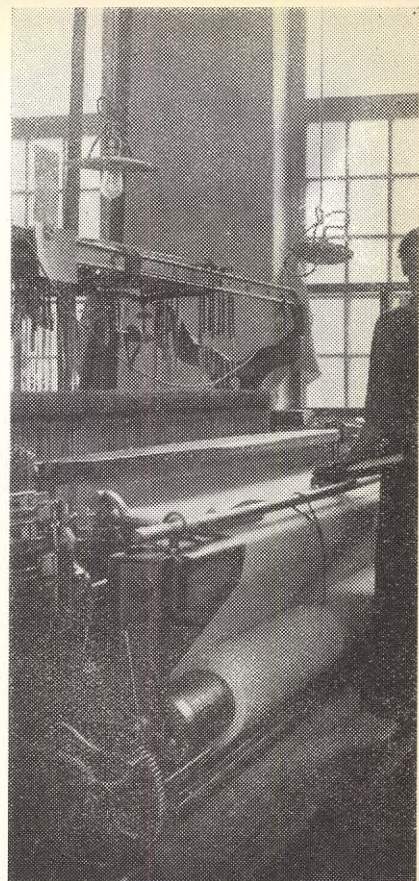
När åttatimmarsdagen långt om länge trädde i kraft höjdes många bekymrade röster hur alla dessa unga kvinnor som befolkade fabrikerna skulle tillbringa så mycken fritid. Det skulle bli ett enda springande på stadens gator. Så blev ej fallet. Åttatimmarsdagen har varit en välsignelse i rikt mått till både kropp och själ för innevånarna i de många gånger så hälsofarliga fabrikerna. Våra textilarbetare är ett bildbart släkte. Stadens yrkesskolor frekventeras livligt, särskilt är det sömnads- och hushållskurser som anlitas. ABF:s studiecirkel har nog fått en del av våra yngre kvinnor, men tyvärr är det så ännu, att de dåliga tidningar och tidskrifter som går under namnet Den kolorerade pressen tar överhand och i många hem förskämmer smaken till förfång för den goda och värdefulla litteraturen.

Föreningsarbetet har också vunnit på förkortad arbetstid. Det försvåras emellertid nu av det allt mer överhandtagande skiftarbetet.

Det vore också mycket att beklaga, om de ansatser som nu göres för en uppmykning av lagen, som förbjuder kvinnors nattarbete inom industrien skulle vinna gehör.

Med bitterhet måste man konstatera att en hel del kvinnor ännu ej lärt sig organisationens betydelse. Vi ha här i Borås visserligen ett 1000-tal organiserade kvinnor, men det är ju långt ifrån alla. Samma är tydligen förhållandet på andra platser i vårt land. Lönerörelsen 1931 borde ha lärt oss en hel del, då reduceringen nästan enbart gick ut över kvinnornas löner och således vidgade klyftan ytterligare mellan manlig och kvinnlig arbetslön. För att få bort en hel del missnöje och skapa större arbetsglädje på arbetsplatserna bör vårt mål bli: Lika lön för lika arbete.

Emma LINDBERG.

VÄVERSKAN I NORRKÖPING

Människor, som aldrig varit inom en textilfabrik, tro gärna att arbetet där är så lätt, ja nästan utan ansvar. De tänka att ungdomen i de större industristäderna söka sig till fabrikerna, just av den anledningen; det är bara att sätta igång en maskin och sedan stå och passa den. Det måtte väl ej vara så svårt, men var viss om, det är mer än så.

Om vi nu bara tänka på en väverska; hon får lov att kunna mer än sätta igång vävstolen. Hon måste vara både vaken och intelligent. Nutidens många olika mönster och garnmaterial göra hennes uppgift till ett både ansvarsfyllt och intressant arbete. Det inträffar i arbetet missöden av många slag som t. ex. en kamkedja går ned och river en "glugg" eller en spole hoppar och slår hål i väven. Då kräves av arbeterskan både fart och kunnighet i att laga in revan ordentligt så att mönstret blir rätt igen. Ofta är arbetet tungt om det är grovt material, jag tänker nu särskilt på "kommis" och andra grövre saker där det måste bytas spolar, var och varannan minut.

Det känns i armarna det. Eller var gång man slutat kättingen och skall torka stolen, fälltorka som det också heter inom bomullsindustrien. En sådan dag är det skönt när det blir kväll. Man är ordentligt trött, men man är också glad över resultatet. Stolen står putsad och fin till att börja om på nytt igen. Antingen blir det då att knyta vid en ny kätting eller blir det inredning. Det är roligt båda delarna. För tråkigt är i n t e arbetet på en fabrik. Ätminstone ej för den arbetare, som är intresserad av sin verksamhet. Och som vet med sig att fylla en uppgift.

Ty den självkänslan skola vi alla arbetare ha inom oss, att vi äro kuggar i maskineriet, den hedern ha vi i alla fall. Därför bör också den svenska textilarbetarens arbete uppskattas och vi alla slå vakt omkring det så, att den produkt hon är med om att frambringa också röner den efterfrågan som den är värd.

Både därför att den är hennes levebröd, hennes existensmöjlighet och därför att den kvalitativt sett även är värd att aktas.

CECILIA.

HEMARBETET

Förutvarande förtroendemannen i Textil, K. J. Olsson, numera redaktör för den socialdemokratiska tidningen i Borås Västgöta-Demokraten behandlar här ett problem, som berör hemmens kvinnor i hög grad.

En provinsialläkare i Sjuhäradsbygden har i sin berättelse framhållit de olägenheter, som hemindustriarbetet för med sig. I många hem i bygden offras — säger han — hemtrevnaden på hemindustrins altare. Textilindustrin i hemmen med stick- och symaskiner medför dålig hygien och matlagning samt sliter ut vederbörandes nerver. Man har inte förstånd att ordna med ordentliga arbetsraster. I många fall stickar man 12—14 timmar i sträck utan att unna sig lagad mat. När man på detta sätt håller på år efter år, blir följderna oundvikligt utslitna nerver, och när läkare slutligen anlitas, lider vederbörande av en så långt gången överansträngningsneuros, att all terapi ofta är fruktlös. Säkerligen har läkaren ifråga här vidrört en öm social punkt. Här föreligger miss-

förhållanden, på vilka man har anledning att noga ge akt.

Hemindustriarbetet har gamla traditioner i denna bygd och har här en utbredning som kanske inte på något annat håll. Liksom så mycket annat är det en historia på gott och ont. Å ena sidan har detta hemarbete gjort det möjligt att skaffa sig något större inkomst än som varit möjligt genom familjeförsörjarens och eventuellt någon annan familjemedlems arbete utom hemmet. I många fall har en familj kanske varit helt beroende av detta hemarbete. Det har kanske också haft den fördelen, att det möjliggjort sysselsättning av en del ungdom i en tid, då ungdomsarbetslösheten blivit ett svårt socialt problem. Å andra sidan har systemet fört mycket stora olägenheter med sig, och det är denna sida av saken, som behandlas i nämnda läkarrapport. Redan det att ett trångt hem förvandlas till en verkstad eller fabrik i miniatyr är ägnat att medföra hygieniska vådor. Därtill kommer fattigdomen, som tvingar eller lockar till överansträngning. Man söker åstadkomma bästa möjliga resultat för att kunna lätta på de ekonomiska bekymren, och ofta sätter man till större delen av dygnet. Mat, vila, sömn och förströelse, allt detta som skall hålla kroppen vid vigör och förnya krafterna, eftersättas. Resultatet blir överansträngning och sjukdom.

Reten till det onda är inte vare sig ett överdrivet förvärvsbegär eller okunnighet hos arbetarna, utan det utsvettningssystem som råder på detta område. Här om någonsin kan man med skäl tala om ekonomisk utsugning, om ett ansvarslöst utnyttjande av mänsklig arbetskraft. Det är visst inte bara vissa mer eller mindre obskyra stickmaskinsförsäljare, som ockra på fattigdomen, utan även många industriföretag profi-

tera ganska osympatiskt på denna arbetskraft. De utlämna en del av fabriksarbetet för utförande i hemmen och därvid pressa de ned arbetslönerna så hårt, att det är omöjligt att med normal arbetsprestation uppnå rimlig förtjänst. För att överhuvudtaget kunna få någon nämnvärd förtjänst måste hemarbetarna överanstränga sig. Detta bekymra sig företagarna inte om, för dem är huvudsaken att få arbetet utfört så billigt som möjligt. De lämna inte något tillfälle obegagnat att pressa ned lönen till det lägsta möjliga. Sett ur samhällssynpunkt föreligger här emellertid ett upprörande missförhållande, som behöver rättas till.

Industrins egentliga arbetarstam har det många gånger besvärligt, men den har i alla fall numera en möjlighet att påverka lönesättningen. Den har sina organisationer, och dessa ha medbestämmanderätt icke blott när det gäller fastställande av timlöner utan även, — och det är många gånger viktigare — när det gäller ackordslönerna. Hemarbetarna ha ingen chans att med någon utsikt till framgång hävda sig mot sin arbetsgivare. De ha ingen ackordsprislista, ingen arbetstidslag, ingen lag om arbetarskydd, intet av allt detta som industriarbetarna ha till förfogande. De äro på nåd och onåd utlämnade åt företagaren. Visst kunna de var för sig lägga ned arbetet, men det tjänar ingenting till. Följden blir bara förlust av en ringa men dock förtjänst och att andra rycka in i stället. De ha bara att finna sig i den ensidiga prissättningen, och ju lägre arbetslönen blir, ju längre blir arbetstiden och ju större arbetsintensiteten och — överansträngningen.

Att något behöver göras för att råda bot på dessa missförhållanden ligger i öppen dag. Man kunde tänka sig ett ingripande från samhällets sida, och nog har samhället anledning att intressera sig för denna sak, som så intimt berör folkhälsans stora problem. Svårigheten att på detta område utöva någon effektiv kontroll gör emellertid, att lagstiftningsvägen blir ganska diskutabel. Det säkraste sättet att åstadkomma en ändring är utan tvivel, att hemindustriarbetarna organisera sig, liksom andra arbetargrupper gjort, och att de inleda samarbete med fackföreningarna på industriplatserna. Visserligen är det sant, att organisationsarbetet på detta område möter stora hinder, men det är nödvändigt att något göres, och en förutsättning för att något skall bli gjort är att arbetarna börja intressera sig för sin egen sak. Även fackföreningsrörelsen har emellertid stor anledning att medverka för åstadkommande av en ändring till det bättre.

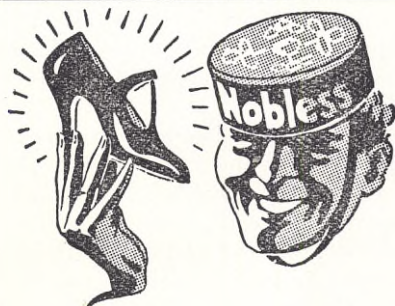
K. J. O—n.

Snabbglans

Vacker varaktig glans med ringa möda — det är det resultatet, som gör skoborstningen så behaglig.

Gör ett försök med NOBLESS —

NOBLESS

NOBLESS-kräm i glasburkar á 35 o. 45 öre.
NOBLESS-pasta i bleckaskar á 25 o. 50 öre.
NOBLESS-NYAL (flyt. färglös) i fl. á 40 o. 90 öre.

F. Ahlgrens
Tekn. Fabriks A-B
Gävle

HEMARBETERSKAN

SJÄLV OM HEMARBETETS FÖR- OCH NACKDELAR

Socialdemokratiska kvinnodistriktets kassör fru Alice Forsberg, själv hemarbeterska, framlägger här några synpunkter på hemarbetets problem.

Hemarbetet, det vill säga förvävsarbetet i hemmet, har gamla anor i Sjuhäradsbygden.

Redan i mitten av sjuttonhundratalet när så kallade vävnadsförläggare började lämna ut garner för vävning i hemmen, voro de flitiga sjuhäradskvinnorna inte sena att sätta vävstolen igång och få voro de stugor där icke denna dunkade från morgon till kväll.

När de otillräckliga naturtillgångarna i trakten drevo de besuttna och mera företagsamma att slå sig på handel, vävnadsförläggning och dylikt, och därmed skaffa sig goda ekonomiska förhållanden, så fingo även de fattiga genom detta hemarbete ett väl behövt om än litet tillskott till sin försörjning.

Att det säkerligen inte blev några lysande inkomster genom detta arbete, kan man förstå, ty det förekom ofta klagomål bland hemarbeterskorna, till och med i tidningspressen tog man sig an deras sak.

Vävnadsförläggarna förstodo då att sammansluta sig och uppgjorde en gemensam avlöningslista för alla sina hemarbeterskor.

Arbeterskorna själva insågo däremot icke sammanslutningens betydelse och kunde heller icke nämnvärt tillvarata sina intressen.

När sedan vävningen började att industrialiseras, avtog denna i hemmen så småningom och en del av väverskorna sökte sig givetvis till fabrikena, men här började man också använda sig av manlig arbetskraft.

Nu har vävstolen i hemmen utbytt mot stick- och symaskiner och det är en myckenhet sömnad som tillverkas i hemmen runt om i hela sjuhäradsbygden. Men också en massa andra handarbeten förekomma, dock icke i så stor utsträckning. Bland annat förekommer stoppning och plyschning av ylletyger för fabrikena. Detta arbete är mycket skrymmande, tygstyckena äro omkring 50 meter långa och bearbetas på därför lämpliga bord. Vidare kan nämnas sticksöm som har stor utbredning och som utföres för hand.

Kassören i kvinnodistriktet fru ALICE FORSBERG i arbete vid symaskinen i sitt kök.

Maskinsömnad, så kallad dussinsöm torde dock vara den mest "omfattande" arten av hemarbete. Dels är det stora konfektionsfirmor som ha både egna verkstäder och utlämning av hemarbete, dels firmor som endast ha hemarbeterskor. De förstnämnda betala i regel mindre

arbetslöner för det som lämnas ut än det som tillverkas på verkstaden, där givetvis avtalsenliga löner måste tillämpas, och att här begås en stor oförrätt är ju klart och tydligt, "en av konsekvenserna av att ingen organisation finnes bland hemarbetare".

Plyschning, en sorts rensningsarbete, som består i att med nål plocka bort onödiga trådar ur tyget före den slutliga appreteringen. Ett ofta förekommande hemarbete.

SOL ÖVER THEMSEN
I bakgrunden parlamen-
teto. Westminster Abbey

MED MORGONBRIS TILL LONDON

Det var en härlig midsommardag på Nordsjön. Morgonbris resenärer solade sig hela dagen och kommo fram till London solvarma och rekreerade för de motsedda strapatserna. Programmet som överlämnades av Mrs Dalton var ståtligt och mångsidigt, och gav oss genast skäl för våra förmodanden att dagarna skulle bli väl utnyttjade. Någon längre stunds begrundande lämnades oss icke heller, utan så snart vi hunnit få våra logiförhållanden ordnade, surrade motorn i den stora autobussen och vi voro ute i världsvimlet i Londons huvudcentra. Hyde Park, Piccadilly Circus, Trafalger Square, Oxford Street, Kensington, Albert Hall m. fl. platser vars namn vi voro förtrogna med, passerades denna första morgon.

Programmet var särdeles lyckligt utformat med passerandet av sevärd platser, mottagningar och sociala studier. Ty mottagna blevo Morgonbris resenärer, storartat och hjärtligt. Efter blott några timmars vistelse i London välkomnades vi i Transport House av Labour Party (engelska arbetarepartiet) och Trade Union Movement (Engelska landsorganisationen). Arthur Hender-

son som hälsade oss välkomna, gav en ny försäkran om sin tillit till kvinnorna; han sätter stort värde på deras medlemskap och arbete och räknar i hög grad med kvinnorna för freden och demokratiens befastande. Landsorganisationens sekreterare uttalade sig lika värdigt och förhoppningsfullt om kvinnornas förmåga och vilja att inom arbetarerörelsen strida för de mänskliga rättigheterna och en människovärdig tillvaro. Susan Lawrence hälsade oss hjärtligt på kvinnornas vägnar. Det var en ståtlig honnör från engelsk sida för svensk socialdemokrati och vi voro glada och stolta över att få visa att svenska socialdemokratiska kvinnor äro så intresserade för engelsk arbetarerörelse, att de med stora uppoffringar rest över till London för att komma i kontakt med den. Våra innerliga förhoppningar äro att handen skola knytas än fastare, ty säkert stå vi varandra mycket nära i uppfattningar om vägar och mål. Den engelska och nordiska socialdemokratin äro också nu hörnpelarne inom den socialistiska arbetareinternationalen.

De sociala studierna omfattade huvudsakligast det nya bostadsbyggandet och

LONDONS NYA ANSIKTE.
Victoria Embankment.

skolor av skilda typer, vilka gåvo oss vissheten att bostaden är grundläggande för människornas livsföring.

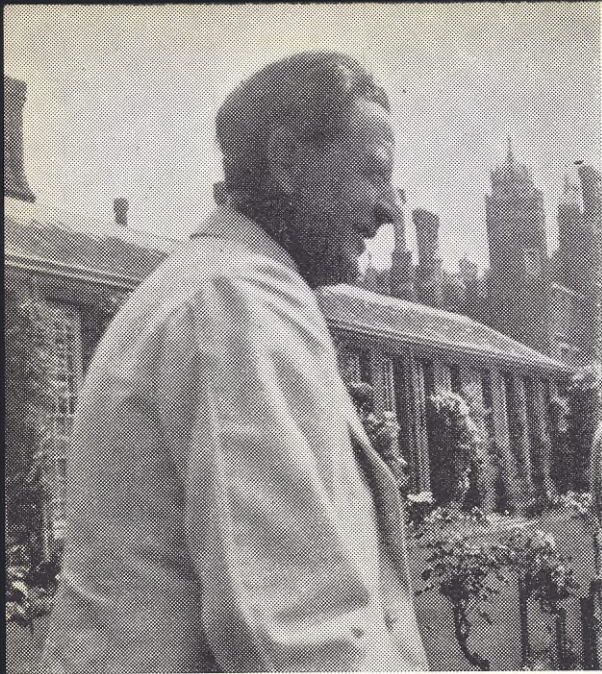
En sund bostad ger trivsel och höjer de mänskliga begreppen. Ganska snart efter kriget satte socialdemokraterna in sina krafter på en våldsam sanering av bostadsförhållandena. Parollen lyder: Bort med slumkvarteren, fram för en människovärdig bostad. Ännu återstår mycket av elände trots den oerhörda nya bebyggelsen. Men allt efter som socialdemokraterna vinna majoritet i de olika kommunerna förändras stadsbilden, ty London är en storstad inrymmande många städer var och en med sin självständiga kommunala förvaltning. Det är endast London City som i vissa avseenden är beroende av parlamentsbeslut. Men nu bildar socialdemokraterna även där majoriteten och ruskar om gamla sedvänjor, fördomar och parlamentsbeslut.

Det var därför en stor dag då vi blevo mottagna i County Hall vid Westminster Bridge (London Stadshus) med arbetareledaren mr Herbert Morrison i spetsen. I hans tal om utvecklingen inom Londons stadsfullmäktige underströks

särskilt vad en arbetaremajoritet kommer att betyda för det sociala bostadsbyggandet. Här finns ingen räddhåga för att väcka upp missnöje, utan tvärtom odlas detta mot den mindervärdiga bostaden. På arbetsprogrammet står bostadsfrågan som första punkt. Goda bostäder, hälsa för barn och mödrar och trivsel för hela familjen. Goda bostäder, billigare än medicin och sjukhusvård. Det blev många hälsningstal och tack då även en norsk grupp arbetare stötte till. Färderna och studierna av bostadsförhållandena i de stora arbetarestadsdelarna var högst intressanta. Skillnaden på den gamla och nya bostaden var himmelsvid. Från att ha bott i — vi skulle vilja kalla hålor — och komma till lägenheter på minst tre rum och kök med badrum — låt vara efter våra begrepp små rum, var naturligtvis en oerhört stor förändring för familjerna. Vill särskilt bemärka att allt tydde på att badrummen här verkligen togos i anspråk för bad. Glädjen hos husmödrarna över den mera människovärdiga bostaden var rent rörande. Hela deras livsföring hade förändrats. Från kampen mot ohyra och råttor gällde nu att få fram den vack-

raste trädgårdstjappan kring huset, som i tävlan prisbelönades. Elin Lindley, som förut varit i London, påpekade också, att den sorgliga typen av fattiga hustrur med barnen på armen, som stodo utanför krogarna väntande på en "drink", vilken av mannen räcktes ut genom fönstret, syntes helt försvunnen, vilket nog torde tillskrivas de bättre bostadsförhållandena. De skilda skolor som besöktes voro av värde, då de visade upp vad kvinnor förmå utföra i sin människokärlek. Inget liv är för dem värdelöst. Hur svagt barnet är utrustat för livskampen skall deras liv ändå givas innehåll och livsbejakelse. De kvinnliga kommunala yrkesskolorna ingåvo respekt för sin grundlighet och förmåga att följa med utvecklingen på de mest skilda arbetsområden.

Redan andra dagen blevo vi mottagna av den kooperativa institutionen i Woolwich och besågo de olika företagen där. Temagasinen tilldrog sig den största uppmärksamheten. Teblandningen var för oss alla en nyhet att få inblick i. Att engelsmännen hellre dricka te än kaffe är ju känt, men dessa mängder av te förvirrade oss. Den engelska ko-

Morgonbrisgruppens charmerande och högst populära guide Edgar T. Whitehead.

»Jag skall alltid minnas ert sällskap som en av de mest förtjusande färdgrupper jag haft privilegiet att biträda som guide, rådgivare och vän och jag hoppas att ni alla å er sida ha lika lyckliga minnen.»

operationen har också egna teplantager i Indien och som kooperatörer antaga vi att svenska Kooperationen tar sitt te härifrån. Här mötte oss också mycken hjärtlighet, saklighet och förplägnad. På deras förtjusande gård för semester och weekendfirande serverades en härlig lunch med många tal och välgångsönskningar och så sjöngo vi "Internationalen" gemensamt.

Även Svenska föreningen i London inbjöd Morgonbris-resenärerna, för vilket vi väl närmast ha fru Sigrd Hansson, statsministerns maka, att tacka. Kyrkoherde Malmgren gav en kort men instruktiv skildring av den svenska kyrkans och församlingens utveckling. Denna räknar nu med cirka 3.000 medlemmar. Mycket socialt arbete utföres bland fattiga svenskar. De flesta äldre sjömän och änkor efter svenskar. Minister Palmstierna kom hurtig och glad och höll ett anslående tal för både engelsmän och svenskar. Resors betydelse för individens utveckling och deras stora mission i det folkliga samarbetet kan inte överskattas, yttrade ministern och gratulerade de socialdemokratiska kvinnorna till detta initiativ. Hans tolkning av genomsnittengelsmannens inställning till livet, nämligen att söka göra det bästa möjliga av varje dag och därför visa så litet som möjligt av surmulenhet, blev i viss mån bekräftat vid ett besök hos en socialdemokratisk kvinnoklubb i Greenwich där alla visade sig särskilt glada. På en fråga hur det var möjligt svarades hurtigt: "Människan lever så kort tid och är död så länge, varför man bör göra varje dag så glad som möjligt, för sig själv och andra". Denna eftermiddagsstund bland kvinnliga kamrater var oförglömlig. Allt var här ordnat som på våra samkväm. Pyntat och dekorerat, sång och tal och så en ordentlig teår till

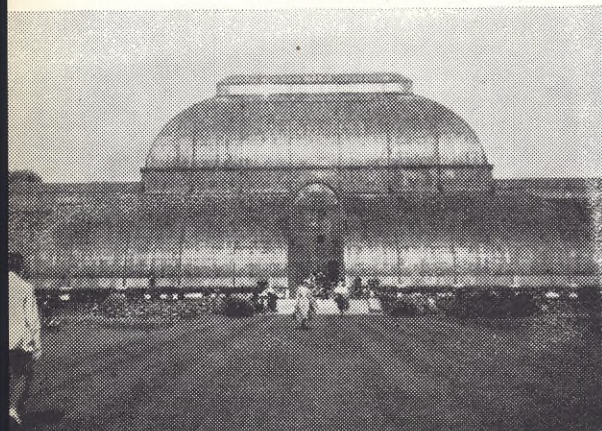
ett gott smörgåsbord. Den personliga samvaron med miss Morgan Sutherland, ordförande och chef för den stora arbetarkvinnorganisationen i England hör även till de varmare minnena, liksom besöket hos miss Susan Lawrence. Den engelska kvinnorganisationen räknar 160.000 medlemmar och omkring 4.000 kvinnoklubbar. Deras tidning Labour Woman, motsvarande Morgonbris, utgår i en upplaga mellan 16—17 tusen ex. Således i mindre upplaga än Morgonbris. Dock stiger upplagan med varje nummer, vilket ju även är fallet med Morgonbris.

Den vänliga inbjudan av mrs Mary Hamilton att bese Broadcasting House, den stora nya rundradiostationen som kan kasta ut sex program på en gång, mottogs med förtjusning. Sista dagen fingo vi även göra ett besök i parlamentshuset med en ledamot av parlamentet som ciceron, vilken gav värdefulla upplysningar till den vetgiriga gruppen.

Av de allmänna intrycken kan noteras, att man först frapperades av hur tyst det var, särskilt i Londons centrum. Inga biltjuter, inga skrik och utbudande av varor, trafiken var oerhört stor. Allt syntes dock fungera väl. Londonpolisen blev även vår favorit då den påpassligt förhindrade, att vi skildes åt vid de svåra gatukorsningarna. De stora fina parkerna med sina vackra gräsmattor fingo vi även njuta av. Det var bara att kliva på. Ingen behövde hålla sig snällt och beskedligt på gångarna. Londonborna sätta också värde härpå och tacka med att aldrig skräpa ned med papper, cigarettstumpar o. d. Av det bräddfyllda programmet kunna vi knappast relatera hälften, men av det vi kunnat delge torde framgå att englandsresan var en mycket givande studieresa som vi önska att Morgonbris kunde återupprepa.

Nu hoppas vi dock först och främst få tillfälle mottaga en grupp kamrater från England, vilka — liksom vi hos dem — finge tillfälle komma i personlig kontakt med oss och se på våra bemödanden att göra livet dragligare och förnuftigare, för ett större flertal.

Växthusen i Kew Garden.

Statyn över suffragetten Sylvia Pankhurst.

Egna hem i radhus i London.

På dagen kan en hemlös få sova på parksoffan

THANKS TO OUR ENGLISH COMRADES EFTER 20 ÅR FRAMGANGSRIK MORGONBRISRESENÄR VAR STÅR SVERIGES KVINNOR?

After our return to Sweden we wish to tell you that our days in London appear in most wonderful light, being so pleasant and instructive to those comrades who partook in the trip, arranged by our journal Morgonbris and the movement of socialist women.

We appreciated tremendously the fine program, which afforded possibilities of personal contact with so many comrades of Labour Party and gave us opportunity to study various social institutions and conditions. We were also very glad to have the pleasure of meeting so many comrades at Greenwich and Bermondsey.

We particurlary wish to thank Mrs Ruth Dalton for the splendid arrangements throughout the trip and also wish to extend our thanks to all comrades, who we had the pleasure of meeting and who did so much to make the days so very valuable to us.

We now eagerly desire to have the pleasure of seeing our dear comrades from Great Britain in Sweden next summer and to have the opportunity of then renewing valuable personal contacts.

On the behalf of the swedish socialist women's movement

Signe WESSMAN

Efter vår återkomst till Sverige önska vi här få säga er att dagarna i London framstå i ett underbart ljus. De voro både angenäma och instruktiva för de av våra kamrater, som deltog i den av Morgonbris och Socialdemokratiska kvinnoförbundet anordnade resan.

Vi uppskattar i synnerligen hög grad det lyckade programmet, som beredde oss möjlighet till personlig kontakt med så många kamrater från Labour Party och tillfälle att studera olika sociala institutioner och förhållanden. Vi voro också mycket glada över det angenäma mötet med de många kamraterna i Greenwich och Bermondsey.

Framför allt önska vi tacka mrs Ruth Dalton för hennes utomordentliga arrangemang hela resan igenom. Vårt varma tack gäller alla kamrater, som vi hade nöjet att möta och som gjorde så mycket för att bereda oss innehållsrika dagar.

Nu är vår ivriga önskan att vi skola få nöjet se våra kära kamrater från Storbritannien här i Sverige nästa sommar och då bli i tillfälle att förnya den värdefulla personliga kontakten.

Å Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbunds vägnar

Signe VESSMAN

Engelska kamrater gav Morgonbrisresenärerna en läxa med sig hem.

— Ni måste förstå — förklarade de alltså — att de män, som nu egentligen skulle ha stått i spetsen för vårt land, blevo världskrigets offer. 800.000 engelsmän ljöto döden på slagfälten och i miljon skadades så både fysiskt och psykiskt att de nu inte förmå någonting. Denna förödelse gick ut över männen, som nu skulle befinna sig i åldern mellan 35 och 45 år, alltså mannens bästa, handlingskraftigaste ålder. Här i England måste vi förbida tio år framåt i väntan på den nya generationen. I Sverge har ni undkommit detta problem. Det förpliktar!

Tjugo år ha gått sedan det fyraåriga folkmördandet inleddes. Elva miljoner människor dödades, trettiotvå miljoner sårades, blevo krymplingar och psykiskt rubbade, många miljoner hem berövades sina försörjare, miljoner och åter miljoner barn undernärdes, miljonvärden, framskapade av arbetare, slogos i spillror, hela länder blevo ödelagda, vidsträckta områden prisgivna åt hungern. De lyckliga "neutrala" kunna endast berätta om gränsskydd, livsmedelsransonering och förlustlistor, som angingo de andra. Och även om de skakades av mänsklig medkänsla så var dock det de erforo endast skuggan av det som för de andra betydde lidande och död. De "neutrala" ha sin kraft i behåll. Det förpliktar!

Men det fasansfulla minnet har knappt hunnit förblekna förrän en ny ännu förfärligare världskatastrof kastar sin skugga framför sig. Åter har ett olycksbådande skott ljudit i de samma sommar dagarna som år 1914. I skrivande stund vet ingen vilka konsekvenser, som komma att följa mordet på den österrikiske förbundskanslern Dollfuss. Det österrikiska dramat har först nu tagit sin början. Det är inte otroligt att de diktaturstyrda länderna omkring det utpinade Österrike söka lösa Donaukonflikten genom ett blodbad och åter sticka Europa i brand.

Över hela världen spridda kvinnogrupper ha, uppkallade av denna den senaste tidens helt enkelt otroliga händelser skyndat att sända ut förnyade uppmaningar till varandra om samling till front mot krig och fascism. Den 4 aug. väntas ett tusental kvinnor från hela världen till en antifascistisk kongress i Wien. Bland inbjudarna märkas representanter för olika politiska läger. Den 9 september håller kvinnornas internationella fredsförbund kongress i Zürich. De redan utsedda delegaterna fråga sig i dag: Skall det bli möjligt

Kvinnoförbundets studieledare H u l d a F l o o d rapporterar att amatörteaterrörelsen vinner ett allt större aktivt intresse inom de socialdemokratiska kvinnoklubbarna. Med hänsyn härtill har Morgonbris dubbel anledning att glädja sig åt det studieresultat dr Mathey Schischkin hemförde från London efter att ha deltagit i Morgonbrisresan.

D:r Schischkin, vilken som bekant är de svenska teateramatörernas konsträrlige ledare, säger sig ha fått ut hundrafalt av färden, under det att han blev i tillfälle att sammanträffa med sina engelska kolleger. — De finns för närvarande inte mindre än 3.000 amatörsällskap i England, och dessa äro organiserade i ett riksförbund. Yrkes-teaterns målsmän ha ställt sig mycket väl-

(Forts. å sid. 32.)

för oss att komma dit, måhända spärras vägarna innan dess?

Vi skakas i vårt inre av sorg och deltagande inför den katastrof, som gått ut över våra österrikiska kamrater. Våra hjärtan äro fyllda av varm medkänsla med de ledande österrikiska kvinnor, som nu ett halft år oförskyllt hållits inspärrade i fängelser och koncentrationsläger, med alla de hustrur, som sett sina män förbloda under de blodiga dagarna, med alla de barn, som ingenting veta om sina fäders öde. Men denna katastrof har hotat dem i alla dessa år. Vad ha vi under denna tid gjort för att bekämpa faran? Spänna vi våra krafter över vår egen vardag, så att vi inte endast se till vår egen välfärd utan söka göra oss till ett med de kämpande arbetarna runtom i världen. En senaste uppgift meddelar, att halvannan miljon revolutionärer ljutit döden sedan världskriget. Vad säger oss icke denna siffra om världens elände och de spridda krafternas fåfänga försök att finna räddningen. Vi gråta i dag över österrikarna, därför att deras kamp brutit så fram i dagen, men vad bekymra vi oss om den kinesiska lastdragarens, den japanska textilslavinnans, den italienska sumpmarksarbetarens allt annat än människovärdiga existenser? Och varför beröras vi inte så särskilt när vi läsa om de ständiga krigen i Kina och Sydamerika? Är inte förklaringen den att vi ännu inte helt införlivat med vår föreställningsvärld tanken: Internationalen skall vara mänskligheten, att vi ännu inte gjort oss förtrogna med socialismens idé om en förnuftig samverkan mellan människor, om ett broderskap i djupaste mening mellan länder och folk?

Socialismen är den enda möjligheten till att trädgårdsmänskligheten undan krigets gissel.

GLIMTAR FRÅN MORGONBRIS VÄRMLANDSFÄRD

EN AV DELTAGARNA BERÄTTAR

Det var nådens år 1933. Trött och lite gråmulen liksom vädret steg jag av tåget vid Stockholms Central. Med uppspänt paraply och något tvekande steg styr jag kosan mot Norma för att träffa Morgonbrisresenärerna. Redan i första gathörnet möter jag den ena gruppen fruntimmer efter den andra. Inne på restaurangen dimper jag ner vid ett bord och är snart med i det allmänna pratandet. Det är glatt, det vill jag lova. Vart tog all min trötthet och gråmullenhet vägen? Inför ett gladare gäng värmlänningar vem kan då bestå? När de därtill lovar, att man skall få fara till Värmland nästa år, måste man ju skina upp och liksom dem låta den gladare tonen råda. Det var preludierna till min Värmlandsresa.

Vid John Ericssonsmausoleet.

Angenäm vilopaus i Filipstad.

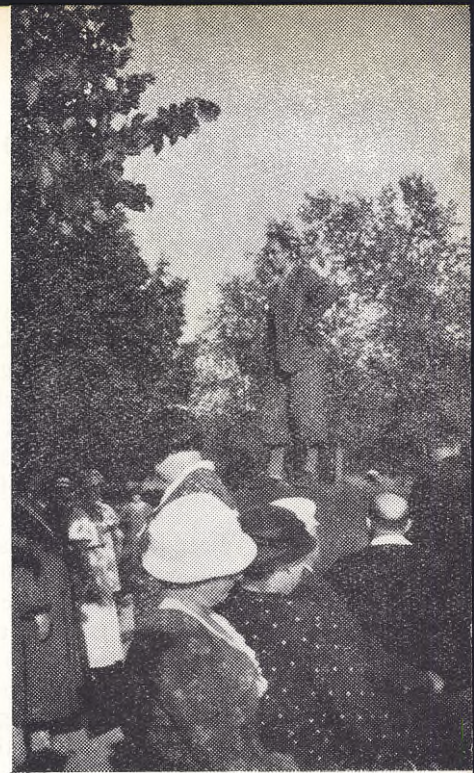
Så kom nådens år 1934, och med det färden till "Gösta Berlings land".

Redan på söndagskvällen den 8 juli började invasionen av socialdemokratiska kvinnor till "Solstaden". Två bussar och den ena gruppen efter den andra av tågresande välkomnades av Karlstadsklubbisterna, som ordnat med husrum åt ett 80-tal kamrater.

Alltså "solkvinnorna", var färdiga att på måndagsmorgonen starta med 140 resenärer. Den mångomtalade "sola i Karlstad" hade ett ögonblick gått i "möln". Kanske det blivit för mycket med dubbelt solsken? Alma Norsell glad och pigg, mönstrar sin skara, skakar tass, dirigerar, och snart är de sex bussarna i rörelse och stanna litet senare vid Nickebo. Blunda! Se upp — ditt öga möter väl ej all världens härlighet men något av dess prakt. Klarälven glittrar framför dig, runt om leende grönska och mitt i denna Nickebos trevna terrass med sina blomster — och först och sist ett dignande bord. — Tag för Er! Ja, det hinns aldrig sägas förrän karotter och fat är tomma. Skulle vi anställa tävling i någonting och vara säker på att hemföra seger, skulle det bestämt vara i ätning — eller titta på "lilla Motala" att dansa polkett. Det ätes, dricks kaffe, dansas, sjunges, tackas, hurras och så lämna vi Nickebo och alla minns orden: "Och var och en svensk ute Sveriges land, som kommer att gästa vid Klarälvens strand han finner blott bröder och systrar." Bussarna murra, och så i rörelse. Karlstad ligger snart bakom oss. Vägen går i bukter, backe upp och backe ner, snart genom skogig terräng kommer vi fram till Long. Något av nya tidens ansikte möter oss här — kampen mot arbetslösheten. Husen ha en stil, som ge dem en ålderdomlighet, som de inte ha. Inomhus är allt förfallet, tapeter och allt ha sett sina bästa dagar. Här finns oerhört mycket att göra, bara man hade — ja, i vår tid finns ju knappt mer än ett stort bara — och det är "bara pengar". Nu är här 44 elever från Värmland. De undervisas i en del praktiska arbeten, snickring, trädgårdsarbete, matlagning och en del teoretiska saker. Man har matematik, naturlära, engelska, praktiska skrivuppgifter o. d. på schemat.

Jag står litet avsides och glömmar bort allt det vackra omkring mig. I hjärnan vimlar det bara av siffror: så många tusen att sätta det här i stånd, så många tusen att hålla det i stånd, så många miljoner att klara av vår tids förbannelse arbetslösheten. Men det ljusnar ju — ja — men när bryter hela ljusfloden fram, så att alla de unga räddas moraliskt och kroppsligt genom arbete?

Men koppla av de kalla siffrorna nu. Det är semester, och vi är i "Värmeland det sköna". Det möter oss i glimtar av Värmlen, i skogen, i allt omkring oss. — Motorerna surra, skratten klinga, bladen i sångboken vändas flitigt. Här och där knarrar en mage och längtar till Arvika och maten. Glavsfjorden skymtar med sina vikar,

Bibliotekarie Axelson talar om gruvdriften i Värmland.

I Munkfors folkpark.

och så är vi i Arvika. — Stålet på skörde-maskinerna glittrar och hästräfsorna tala om, inte bara att det är och varit slätter, utan att Arvika har sin industri. — Men vad säger du? — det är ju pianon de gör i Arvika. Min vän det är bådadera. Genom Arvika i strålände sol följa vi Glavsfjorden. Uppåt sträva bussarna och lyfter oss så. — Vi är på Ingesund. I min plånbok ligger ett egendomligt visitkort. Det är sammanpressad silkemassa med Hälsningar från Jössefors Kvinnoklubb,

och erinran om en Jössefors industri men främst om den varma välkomsthälsning, som klubbordföranden Conni Näss gav oss däruppe.

Vi sitta — det är verkligen sant — tyst församlade inne i Folkliga musikskolans stora sal. Hela rummet talar om vad energi och verklig kärlek kan utträta, när man kan trola fram 150 tusenlappar för att bygga upp ett sådant här ideellt företag. Det känns riktigt lätt om hjärtat, när man vet att i vår materialistiska tid — det går. Jag har en het önskan att få höra ett stycke spelat på fiol — men vi får något, som också klingar som musik. Det är ett anförande av rektor Dahlgren. Han ger oss något av bygdens historia, bygdens stora andar, och han ger oss det på ett sätt, att vi nog aldrig glömmer det. Det är med verklig kraft, som vi hurra för rektor Dahlgren och hans skola.

Jag erinrar mig en spelman, som vi gett stipendier, för att han skulle få fara till Folkliga musikskolan. Då han kom hem igen, så frågade vi honom, hur han haft det, och han sa: "Ja när de gällde å lära, så var de så noga med stråkföring och allt, ja gamla människa fick lära om från början fast jag spelat hela mitt liv — det var fasligt besvärligt, jäkligt värre än en hamnat i helvete. — Men när en börja spela mästarerna och fick spela me, så var det rent som en koma till himlen!" Inför all den trevnad och allt det ljusa på Ingesund undrar jag också, om man inte skymtar — himlen.

"Min själ du göre dig redo" att åka genom sagornas och diktens Värmland, där man ej talar om platserna med de verkliga namnen utan med Selma Lagerlöfs namn. Skymtar du inte vid Rottneros kavaljerernas långa rad — nej vi ha inte tid. Ur kavaljerernas armar ryckas vi av omilda chaufförer, som alltför snart sätta motorerna i gång. "Lövens långa sjö" följer oss troget, och från Frykdalshöjden se vi Gösta Berlings land i all sin prakt. — Att erinra sig att man från allt det vackra rusade till middagen å Sillegårdsbrunn är bra prosaiskt, men stockholmarnas vällassade tallrikar talar om förlåt — "glupande aptit".

Något slaka och åtskilligt trötta nå vi så Sunne, få en säng och innan vi knappt fått båda benen i den sova vi. "Och det vart afton den första dagen."

På den andra dagen bese vi Sunne. Det är grant då båda Frykensäjarna mötas, blänka och stråla emot en. Kyrkan håller på att restaureras, men vi göra en titt in ändå. På kyrkogården se vi Anders Fryxells byst, som berättar om en av Värmlands stora söner. Kila på nu, — för klockan nio starta vi! Vi fara genom det bördiga Värmland nu. Rågfälten stå frodiga och potatisen grann, men gräsmattorna lysa allt för bruna. Vi hoppas å deras vägnar på regn — men helst bör det vänta ett par dar.

Vi stanna. Vi ha nått Värmlands kanske

viktigaste punkt nu — Märbacka. Jag tiger. Det är en vit byggnad, en vacker trädgård, en gammal kvinna. — Javisst — men det är något mer — det är Selma Lagerlöf på sitt Märbacka.

Motorerna sättas åter i rörelse. Vi åka. Diktarlandskapets andra stora namn slår emot oss. Geijersgården Ransäter berättar om mannen, som var skald, historieskrivare och musiker, mannen, som påverkade så mycket av hela vårt lands kultur under början av 1800-talet. Det berättar också om en stor andes politiska kamp för sin friare uppfattning — berättar om Erik Gustav Geijer.

Vid "Munkhyttan", Munkfors heter det ju, möter oss inte Gunnar Hede, men väl våra klubbister där och vid ingången till parken möter oss förbundsordföranden Signe Vessman, riksdagskvinnan Ruth Gustafsson och Morgonbris Kaj. . . .

Sedan vi hälsats välkomna av fru Karlkvist sjöngo några kvinnoklubbister Värmlandsvisan samt ett par andra sånger. Från Munkfors reste vi till Filipstad, där lunch intogs på Agnesvik. En för tillfället författad bordsvisa och en valvisa sjöngs av några medlemmar ur Filipstads kvinnoklubb. Under bibliotekarie Carl Axelsons ledning ställdes färden till Storbroyttan, där hr Axelson redogjorde för den gamla hyttans historia, och dess tillverkning av tackjärn, på vilket även prov visades. Nere i den gamla hyttan deklamerade hr Axelson "Mäster Fälling" av Fredrik på Ransätt, vilket gick bra i stil med interiören. Så tittade vi på Brofors herrgård, Bohult i Selma Lagerlöfs "Dunungen". Besök avlades även vid Persbergs gruvor. På vägen till kyrkogården gjorde vi ett litet uppehåll vid de två kanoner som ligga placerade vid "Daglösen", och hr Axelson berättade varför de kommit dit. Vid John Ericssonsmausoleet berörde han i ett kort anförande John Ericssons betydelse för vårt land och folk inte minst för arbetarna, (Forts. å sid. 30.)

Sångkören i Filipstad sjunger valvisan.

V A L V I S A MED SALT OCH PEPPAR

(Mel.: "Pojkarna" av A. M. Lenngren.)

Jag minns den ljuva tiden, jag minns den som i går,
då av föreningslivet, det inte fanns ett spår.
Man ingen ville klandra, ej annorlunda ha,
vi älskade varandra och se'n så var det bra.

Men, mina kära vänner, hur tiden ändrat
sig,
och alla, som jag känner, de ha förändrat
sig.
En vill bli statsminister, en annan riksdags-
man,
en tredje ko-minister, en fjärde landstings-
man.

Nu finns det allt slags nämnder, plus ut-
skott, kommitté
vart man sig vrir och vänder, så är det två
och tre.
De undra: Var är kvinnan? Och om hon
vägar fram,
de ha långt dessförinnan en annan trollat
fram.

Nu annonsera männen och hålla vackra tal.
Ert ansvar, kvinnor, kännen, det stundar
nu till val.
Er röst ju gäller lika så mycket som en
mans,
därför må Ni ej svika, Er röst och valet
vanns.

De säga: Tänk på barnen, och tänk på hus
och hem,
vi härmed nu er varnen, vad skall det bli
med dem.
Blott denna dag försaka, lägg undan Edert
stök,
se'n få Ni gå tillbaka till vaggan och Ert
kök.

Ni släktets fostrarinnor och hennens
hulda fé.

Ni goda vårdarinnor, en chans vi nu Er ge.
Därefter bör Er näsa ej läggas mer i blöt.
Hjälp barnen läxan läsa och våran krydda
stöt.

Och när vi segern vunnit och rättvisan vi
nått.

Och när vi målet hunnit och himmelriket
vårt,
för Er vi mer ej bocka, vår lycka är då
gjord.

Ni få de smulor plocka, som falla från vårt
bord.

B E S Ö K

Vete-Katten

BAGERI och KAFFERUM

KLARA N. KYRKO GAT. 26 Tel. 8405. HANTVERKARE GAT. Tel. K 8705

VAD ARBETAREHUSTRURNA SÄGA

Under Morgonbrisgruppens uppehåll i Moskva diskuterade särskilt två av de i färden deltagande författarna hur det hos svenska folket skulle kunna skapas fram en sådan sjungande entusiasm och framtidstro, som den vi bevittnade på de ryska färdvägarna. Detta har föranlett Morgonbris att göra en sammanställning av brev från arbetarhustrur i olika åldrar och olika delar av Sverge. De intima interiörer från svenska hem, som här skymta och berättar om människors tysta fejd mot dagens svårigheter, ge flera vägvisare till var man skall sätta in för att utvinna en friskare vilja, en positivare anda i vårt land.

LÄSARINNA 1933—1934:

Jag är född i ett soldattorp i södra Västergötland som det mellersta barnet i en syskonskara på fem. Mina teoretiska kunskaper inhämtades i en folkskola belägen nio km. från mitt hem. Det viktigaste i undervisningen bestod i att ordagrant lära sig Luthers lilla Katekes.

Mitt hem var den fasta punkt, kring vilken alla mina tankar under barndoms- och ungdomsåren rörde sig. I hemmet rådde ett stort förtroende mellan oss alla. Hade vi några bekymmer eller problem som vi inte kunde reda upp gingo vi till Mor, där vi alltid funno förståelse och råd. Kärnan i dessa råd gick ständigt ut på att vi alltid och under alla förhållande skulle göra det som vi ansågo vara rätt, så att vi kunde stå för våra ord och handlingar inför vem som helst. Mors råd ha blivit så att säga en ryggrad, som har utgjort utgångspunkten för min inställning till olika handlingar och frågor i livet och på samma gång bundit mig med allt fastare band vid mitt barndomshem. När jag vid ett par tillfällen lyckats spara ihop till en resa dit och fått se den röda stugan med vita knutar, som är belägen i en liten trädgård bakom en stenmur, så har jag genomströmmats av en jublande lyckokänsla, som inte går att beskriva och som endast kan förstås av den som själv upplevat den. När vi sedan suttit för oss själva har jag kommit underfund med att jag ännu inte erfarit något, som jag inte med förtroende kan tala med Mor om.

Detta förtroende har jag, så gott jag kunnat, försökt överföra till mitt eget hem och det har visat sig vara en grund för det goda kamratskap, som är nödvändigt för två människor, vilka skola leva tillsammans ett helt liv.

Min uppgift i samhället har jag fattat så, att jag bör sträva efter att kunna sköta mitt hem med sparsamhet och omtanke, sam göra det till en lugn och trevlig plats dit min make med glädje återvänder efter en ansträngande arbetsdag, och där vi tillsammans kunna rådgöra om olika saker och ting. Jag tror att jag på detta sätt bättre fyller min uppgift än genom att konkurrera med mina självförsörjande klasskamrater om det fåtal lediga platser, som finns ute i produktionen.

På den lediga tid, som ibland blir över vid hushållsgöromålen, anser jag mig böra genom studier bättre på mina bristfälliga skolkunskaper för att därigenom bli i tillfälle möjligen hjälpa till att väcka de tusentals kvinnor, som ännu inte lärt sig inse, att det är deras plikt att sätta sig in i de samhälleliga frågorna, men som dock inte tveka att utöva sin rösträtt, utan ofta låta agitera upp sig till att stödja dem, som motarbetar deras intressen. Jag skall ge ett litet exempel. När det var röstning i min hemkommun för eller emot rusdrycksförbud, stod vi några stycken utanför lokalen då en kvinna i femtioårsåldern kom ut. »Har I röstat riktigt nu Mor?» frågade en av männen. Han menade om hon följt reglerna så att inte sedeln fick kasseras, vilket hänt förut.

Svaret blev: »Ja, fick en ja-lapp av N. N. å den sa han att jag skulle lägga in!» — Ja, jag har med detta försökt att klargöra mina åsikter. Mina skolkunskaper äro, som sagt inte så över sig, och min berättelse skulle säkert inte »göra sig» i veckopressen, där hjältinnorna alltid bli gifta med direktören eller i sämsta fall med kontorschefen, men den kanske i någon mån kan visa vilka tankar, som röra sig hos en enkel kvinna av folket, som inte satt sig ner för att vänta på någon prins, utan föresatt sig att göra det bästa möjliga på den plats där hon hamnat.

KAMRAT I BOLLNÄS:

Som jag har 3 barn i skolåldern, kräver hemarbetet all min tid och omtanke, helst som jag har att dragas med svår nervvärk och ischias, som ibland för flera veckor fjättrar mig vid sjuksängen. Nu ville jag dock säga några tacksamhetens ord till Morgonbris. Det var en god sak att Morgonbris öppnade sina spalter för meddelanden från läsekretsen. Det är av så stort värde för oss, enkla vardagskvinnor att på detta sätt få tillfälle att komma i kontakt med varandra och lära känna våra medsystrars sorger och glädjämnen. Vi känna oss rätt så tillbakasatta och överflödiga i vår isolering, det är som om vi kommit att stå på sidan om livet. Kunna vi få ge uttryck åt tankar och känslor, ger det oss nytt hopp och nytt livsmöd.

Jag skulle väl säga några ord om mig själv, som en presentation. Jag är född i Dalarna, i Falun förfloöt mina ungdomsår, och där kom jag som helt ung flicka i tillfälle att få höra Hjalmar Branting och Kata Dahlström. Det var under stortrejksåret 1909, som mitt sociala samvete väcktes och jag kom att omfatta de socialdemokratiska ideerna. Under de ungdomsår jag ägnade åt sjukvård fördjupades mina känslor för dem som leva och lida på livets skuggsida. Sedan kom jag hit till Bollnäs och gifte mig med en statstjänsteman av lägre grad och har alltsedan dess tillkomst tillhört Bollnäs Socialdemokratiska kvinnoklubb, alltså nu i 15 år. Jag bifogar här en dikt Den röda färgen, vari jag sökt skildra min utveckling.

BENGTA ANDERSSON, SIBBHULT:

Vad jag väntat mig av livet? Jo, det var mycket, då jag för 30 år sedan, som ung kvinna, trädde ut i livet och såg allt i rosenrött. Men jag såg även sociala orättvisor. Emedan socialdemokratin av de fientliga partierna, betecknas som livsoduglig, vill jag genom en blick tillbaka några år i tiden, lämna en kort redogörelse för kvinnans ställning förr och nu. Att taga plats på bondgård var på den tiden det enda arbete som bjöds en lands-

DEN RÖDA FÄRGEN

Röd var den dräkt min moder bar
då hon blev huld och kär min far,
Rött var det moln på himlen gick,
den stilla kväll jag livet fick. — — —

Rött var det första ljus jag såg,
dess skimmer över bergen låg
och röd min moders mun, då varmt
hon kysste barnet, spätt och armt.

Min första klädnads bård var röd,
som vävd av solens morgonglöd
och röd den första boll jag fick,
den glimmar ännu för min blick.

Bland ljusa björkar låg mitt hem,
röd stugan lyste mellan dem.
I hagens röda nyponsnår
jag band mig kransar till mitt hår.

I barnaår min kind var röd
och brynt av vind och solens glöd
och glatt mitt sinne, ljusst mitt skrott —
och rött var bandet på min hatt.

Det hjärta som mig gavs en gång
med lust till glädje, sol och sång,
trots alla sorger som det mött,
det klappar ännu, varmt och rött. — — —

Röd är den fana, i vars spår,
jag gått sen tidig ungdomsvår.
För frihet, broderskap och bröd,
rättfärdighet, dess maning ljöd!

En tanke, flammande och röd,
en hög idé, en gnistas glöd
flög tändande från själ till själ.
Till fredlig kamp för allas väl!

De kämpars blod var varmt och rött,
som re'n för rätt och tro förblött,
men upp ur jord som fläckats då,
skall tusen röda rosor slå!

Ja, kärleks, livets färg är röd,
all annan färg är kall och död.
Därför av färger, alla slag,
den röda färgen älskar jag!

Vivan HEDBERG

bygdens kvinna, emedan kvinnorna ännu ej tagits i bruk av industrien. Arbetsdagarna voro långa, från 5 på morgonen till 8 på kvällen, ja ofta längre. Arbetsslönen var ringa, men det rädde nästan alltid ett gott förhållande emellan arbetsgivare och arbetare, emedan den sistnämnde tåligt fogade sig i allt, lydande det gamla bibelordet: Du skall arbeta och bedja. Den gifta kvinnans ställning var ej bättre, det var så naturligt att hon skulle delta i det tunga jordbruksarbetet. Det blev ej någon vila ens, när barnet väntades och många arbetarhustru har i sitt arbete på åker och äng, känt de första födslosmärtena. Arbetarrörelsen var i början på århundradet, nästan okänd på landsbygden, om ej okänd så dock missförstådd. Det ansågs mycket opassande för en kvinna att bevista politiska föredrag, eller delta i demonstrationer.

Om söndagarna skulle kyrkan bevistas, allt annat var av ondo.

Det som förr ansågs opassande, anses nu som en plikt. Nu deltar kvinnan ofta i föreningslivet. Vi ha fått rösträtt. Det är ett värn mot förtrycket. Vi ha fått den allmänna folkpensioneringen. Kanske ej tillräcklig, men en hjälp, och många äldre har därigenom inbesparats den tunga väg som går till ålderdomshemmen.

Vi har fått moderskapsförsäkringen m. m. Jag har ej härmed sagt, att kvinnornas nuvarande ställning är som den borde vara. Tvärtom. Vi har sett vad arbetarrörelsen har uträttat och det är därför vår plikt, att stödja densamma men vi ställa oss ofta likgiltiga. Man stöter endast på motstånd då man arbetar för en kvinnoklubbs bildande, männen skola sköta politiken får man till svar.

Jag var i tillfälle att höra Märta Adler på en hennes turné i Skåne. Jag kom till den slutsatsen att arbetarrörelsen och kooperationen hade i henne en bitter fiende. Låt oss svara med att högerns kvinnotidningar uteslutes ur arbetarhemmen. Vi ha Konsumentbladet, som är mycket givande. Vi ha Morgonbris.

Tidsläget ställer stora krav på oss och vi äro medansvariga i vårt lands öden. Kan vi likgiltigt se, hur demokratin sopas bort i våra grannländer. Nej, vi måste sluta leden tätare. Eniga vi stå, söndrade vi falla. Jag betraktar mitt hem som min högsta lycka. Där har mina 5 barn sett dagens ljus och tagit de första stapplande stegen, ut i en orolig värld. Där har jag gemensamt med skolan försökt fostra dem till goda världsmedborgare. Nu äro de i sin bästa ungdom och ute i förvärvsarbete, men hemmet är fortfarande den plats, där vi mötas och dryfta politiska, sociala och ekonomiska frågor. Ungdomarna deltar flitigt i förenings- och studiearbete och jag ser att mitt uppfostringsarbete icke varit förgäves.

Välpuddrad HELA DAGEN

en enkel sak med Mitzi

Ni vill också äga den där åtråvärt vackra hyn, men Ni vill ej se "pudrad ut". Välj då rätt puder, Mitzi puder, som finns i ett flertal färger och säkert passar någon Er typ. För att giva läpparna den naturliga rosafärgen, tag Mitzi läppstift, det är nyttigt för läpparna, kyssfast och varaktigt.

Mitzi

CRÈME, PUDER, PUDERCÈME, LÄPPSTIFT,
PARFYM, ANSIKTSVATTEN, EAU DE COLOGNE.

Nya kontoret vid Bofors.

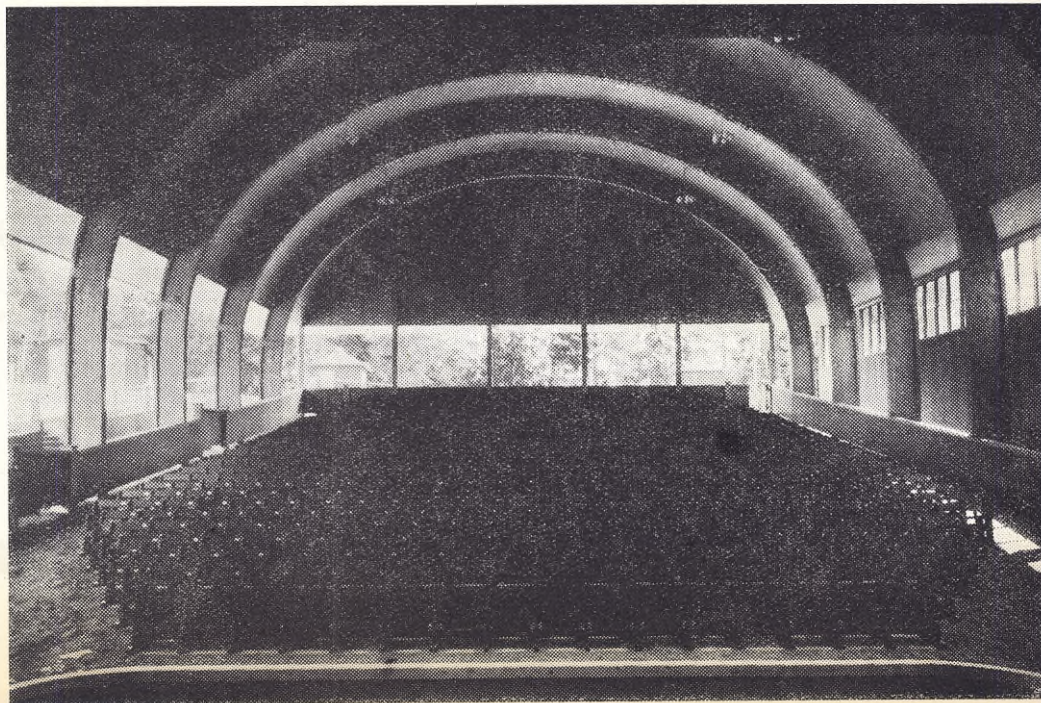
Glimtar... (Forts. fr. sid. 27.)

samt hur han ända in i det sista arbetade på att få kalkylen färdig för samlandet av solens stråleflod. Efter anförandet besågo vi det inre av mausoleet, varefter resan fortsattes till Kristinehamn.

I Kristinehamn hade kvinnoklubben ordnat med supé i den vackra folkparken. Där hälsades vi välkomna av kvinnoklubbens ordförande Anna Andersson. Hr Lokander hälsade oss även välkomna till såväl Kristinehamns stad som till Folkets park. Under supén tackade fru Norsell resenärerna för att de under resan varit glada och belättna med anordningarna. Även uttalade hon ett tack till hr Näss för att han varit henne behjälplig som ciceron. Fru Signe Vessman talade om resornas betydelse och fru Elin Iversen från Hälsingland tackade fru Norsell för hennes arbete med resan. Vanvördigt nog påstod hon sig ha både vackrare sjöar och högre berg i Hälsingland, men hon hade "levt Värmland" under denna resa och tyckte mycket om värmländskorna, vilka hon hon tackade för angenämt resällskap. Sedan Värmlandsvisan sjungits unisont samlades vi vid teatern där Kristinehamns amatörsällskap på ett förtjänstfullt sätt uppförde Vilhelm Mobergs "Marknadsafton". Ja, det hurrades också vederbörligen, tackades och sades farväl. Från Kristinehamn ut i mörka natten till Karlskoga mot det ovissa. Det ovissa senare lika med en liten järnsäng avsedd för en, men vi blev två. En hård kant är i alla fall bättre än ingen kant alls. Något "kantstött" kommer jag upp på morgonen. Det ser lite hotande, men "de höller sek nok". Snart har Stockholms- och Uppsalabussarna anlänt. Karlskogaklubbisterna ta oss med till sin kyrka. Det är en ljus, gammal vacker korskyrka, äldsta delen ända från 1500-talet. Vi föras sedan upp på en höjd och se ned över samhället. Det är den ena arbetarvillan efter den andra, som skymtar fram och talar om många drömmar om det egna hemmet och mycket arbete och uppoffring för att ha fått dem förverkligade. Vi tycks vara på en intressant plats. Det berättas om perser, folk från Argentina, Chile och en massa länder ute i världen, som för kortare eller längre tid slå

sig ned här för att ta upp beställningar åt sina respektive länder eller ta del av kruttillverkningen vid Björkborn. Vackert är här också, ty Möckeln glittrar nere i dalen. Vi klättra vidare. Det börjar kännas lite i vaderna på resenärerna, men ingen ger tappt. Så — vi se ut över kullerstensatta terrasser och alla byggnaderna, som tillhöra Folkets park. Mest hänförda bli vi över den stora teatern, som har över 800 sittplatser, de modernaste belysningsanordningar och en av vårt lands bästa scenanordningar, och ännu mer glädjande är det att veta, att här kan för en ringa penning bjudas de bästa skådespel. Det bör kanske för den icke initierade nämnas, påpekar Örebro-Kurirens Karlskogaredaktör, Elof Ericson, att sommarteatern icke är identisk med folkparkens friluftsteater. Den sistnämnda bibehålles alltjämt i sitt förutvarande skick. På den över friluftsscenen byggda förbindelsebron — varunder friluftsteaterns klädloger äro inrymda — stannar besökaren gärna och tar en titt på "grottan" med de flera tusen sittplatserna. Sedan den nya sommarteatern i Karlskoga invigdes den 3 juni i år ha redan givits en

Interiör från den nya sommarteatern i Karlskoga.

lång rad teaterföreställningar, oftast välbesökta. Bland teaterprogrammen må nämnas: Bajadären, Trollkarlen vid Nilen, Markurells i Vadköping, John Gabriel Borkman, Sista valsen, Hamlet, Sällsamt mellanspel, Damen i vitt, På fältmanöver, Madame Butterfly, Fadren, Marius, Hela havet stormar etc. Varje vecka ges ett par eller tre teaterföreställningar i Folkets Park. Dessutom många andra bra förströelse- och nöjesprogram. De folkparker, vars repertoar kan hållas på en sådan nivå, borde väl icke rimligtvis kunna anklagas för att andligt fördärva sin publik. Såvida man nu inte hyser den uppfattningen, att missionsauktioner eller basarer med sill och potatis äro de enda verkligt upplyftande förströelserna i denna syndiga värld . . .

Parken har krävt oerhört mycket arbete och pengar, men så står den nu och vittnar om vad en vaken arbetarbefolkning med sunda, ideella intressen kan bygga upp.

Karlskoga största sevärighet är nog dess kyrkogård, en härlig plats, där även de levande finna det gott att vara. Mitt bland skogens träd, gräsmattor och markens naturliga kupering kommer här och där en grav och talar om livets förgänglighet. — Från kyrkogården gå vi ner mot Bofors. Tyvärr visas inte fabriker, men vi göra en tur åt arbetarbostäderna och hamna i ångköket. Detta var en trevlig överraskning. En stor, vacker sal med små vita bord, blomsterförsedda och trevliga, färdiga att välkomna arbetarna. På en timme utspisades över 150 stycken och på ett sådant trevligt sätt. Det måste vara en tillfredsställelse att fast arbetsklädd få gå in i en sådan här trevlig sal och bli omskött. Vi togos älskvärt om hand och vårt tack och hurra var uppriktigt menat. Så voro vi färdiga att skiljas. Uppsalaborna hurras av. Göteborgarna skickas iväg och till slut står jag ensam på taget till Karlstad.

Morgonbrisdagarna äro slut, ett minne blott, men ett oförglömmeligt sådant. E. I.

S:t Eriksplans Privata Tandklinik

S:t Eriksgatan 74, 2 tr.
Tel. 31 51 52

Mottagning efter överens-
kommelse pr telefon

Låga arvoden

Kostnadsfri rådfrågning

All behandling i enskilt rum

Endast lög. tandläkare

Kvinnoförbundets medlemmar erhålla 10 proc. rabatt.

G O D

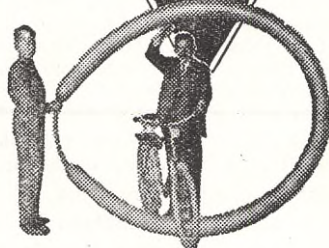
hushållsvana

är skapandet av
betryggande
försäkringsskydd.

Låga premier och
fördelaktiga villkor
erbjuda
kooperationens
försäkringsanstalter

FOLKET SAMARBETE

Den tål
åtskilligt!

Cykelslangen

Trelleborg Special har, såsom bilden visar, pumpats upp till en sektion av 100 mm. Den uppblåsta delen har därvid uppnått en längd av 7 meter — ett talande bevis för slangens stora elasticitet och styrka. Trelleborg Special håller luften bättre än andra slangar och är lättpumpad — tack vare Trelleborgs specialtillverkade röda ventiltigummi.

TRELLEBORGS
T-NABB RING och SLANG

Erhållas hos velocipedhandlare

Stek i Tre Ess

— margarinet för
god husmanskost

*Kända matmänniskor ha
betygat, att det är både
gott och drygt. Säljes
endast i privata affärer.*

Hälsan är allt!

Livsglädje, arbetslust och gott humör — allt beror på vår hälsa. Ni kan också hjälpa Eder själv att njuta av full hälsa liksom tusentals andra människor genom att dricka Samarin — den pärlande och stimulerande hälsodrycken. Ett par glas Samarin varje dag skänker ett sunt kroppssystem och rent, friskt blod, vilket är en säker garanti mot illamående och sjukdomar. Kroppen hålles fri från förbränningsgifter — såväl mage som njurar och lever får värdefull hjälp i sina viktiga funktioner av Samarin och den hälsovådliga urinsyran utdrives. Köp hem en flaska redan i dag — den räcker till 50 glas och kostar kr. 2:50. Men se till att Ni får Samarin — den svenska hälsodrycken från Cederroths Tekniska Fabrik, Stockholm.

Det nya hälsobringande fruktsaltet

Tillverkas av
TEKN. FABR. GLIMO, Stockholm.

SEBRIL

med frukismak

FÖDELSEKONTROLL FRÄMJAR FREDEN

Mrs. Margaret Sanger är en av Amerikas mest bekanta kvinnor, känd världen över genom sin banbrytande gärning för ordnandet av födelsekontroll, en kvinnoaktiv kvinna av guds nåde med en säkerhet i uppträdandet som tyder på lång träning i offentligt uppträdande och ett varmt och rikt intellekt. Hennes huvudsakliga intresse är ägnat födelsekontrollen, för vilken hon har kämpat nu i 20 år. Vid en lunch arrangerad för henne av kvinnoorganisationerna i Stockholm nyligen, höll hon ett anförande om födelsekontroll, i vilket hon framhöll, att hon under 20 år arbetat på att få till stånd en effektiv födelsekontroll och att alla sjukhus och apotek skola undervisa de mödrar, som vända sig till dem om existerande förebyggande medel. Den på detta område i Amerika gällande lagen infördes för 60 år sedan och har icke hittills kunnat rubbats, trots att förhållandena sedan dess ändrats så väsentligt. Men mrs. Sanger är optimistisk och tror, att lagen skall kunna fällas redan nästa år, då ett stort antal kvinnor nu fått upp ögonen för dess olyckliga verkningar. När jag började tänka över de sociala problemen, säger mrs. Sanger, så förstod jag, att födelsekontroll var oundgänglig, om vi ville skapa dragligare förhållanden för kvinnorna. Överallt sade man till mig, att jag måste vänta tills kvinnorna fingo sin rösträtt, tills man kunde tala med dem om de sexuella problemen o. s. v. Men de fattiga kvinnorna ha ingen tid att vänta på att få det för dem så brännande problemet löst, så jag satte därför in alla mina krafter för att göra någonting för dem. Jag kom i konflikt med lagen, men blev icke avskräckt ändå utan arbetade vidare. Kvinnorna måste få bestämma, när de vilja ha barnen. Komma sjukhusen att få tillstånd att undervisa dem, så ha vi tagit ett stort steg framåt. Födelsekontrollfrågan hänger för övrigt intimt samman med befolkningsfrågorna i gemen. Vi veta ju alla, hur länderna stängt portarna för immigration, vilken förtut skett från de överbefolkade länderna till de i detta hänseende bättre ställda. Vi veta ju t. ex. hur överbefolkat Japan är och hur från det landet har fortgått en allt mer stigande emigration, ända tills andra länders portar stängdes för densamma. Jag är övertygad om, att en lösning av befolk-

ningsfrågan genom en effektiv födelsekontroll är det rationellaste sättet att trygga världsfreden. Jag var för övrigt inbjuden till Japan för att tala om födelsekontroll, men avvisades bestämt men hövligt, när jag kom och skulle hämta mitt visum. Visserligen fick jag sedan ett visum, då starka krafter hade satts igång inom landet för att skaffa mig ett sådant, men detta lilla intermezzo visar, hur rädd man är på många håll för födelsekontrollen. Till Indien skall jag även resa detta år för att närvara vid All India Women-Conference. Det är min fasta övertygelse, att födelsekontrollfrågan är den viktigaste frågan för kvinnorna över hela världen och att vi måste arbeta för att få behålla de fördelar vi ha fått, värna om de resultat vi nått samt slåss för vidare framgångar.

Vi den intervju, som beviljades Morgonbris sedan mrs. Sanger hållit sitt anförande, frågade vi mrs. Sanger, hur hon hade kommit att intressera sig så speciellt för detta problem.

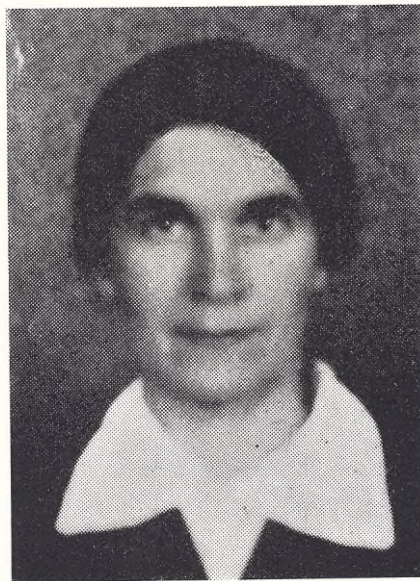
— Jo, svarade hon, jag arbetade som sjuksköterska och studerade medicin för att bli läkare, varvid jag kom i förbindelse med fattiga mödrar och hustrur av arbetareklassen. Vad jag såg av deras bekymmersamma förhållanden gjorde mig för alltid till en förkämpe för förbättrade förhållanden för dem. Jag gav upp mina medicinska studier och började mitt propagandarbete. Jag var socialist och organiserade kvinnor i New York och kunde så småningom upprätta en födelsekontrollklinik där, vilken sedan fått avläggare i andra stater. Vi ha 140 nu ungefär. Vi äro lagbrytare och brukas skämtsamt kalla oss för "bootleggers" på vårt speciella område, men vi ha fått arbeta relativt ostörda, även om det först var svårt att få polisen att frångå sin inställning: "Födelsekontroll! Marsch in i fängelse genast!"

(Mrs. Sanger blev först inte endast utsatt för en oerhörd förtalskampanj, hon blev t. o. m. ådömd fängelsestraff för en artikel i ämnet. I stället för att gå i fängelse reste hon till Europa hon ville undersöka hur problemet låg till där. Under ett år bedrev hon studier i Holland, Frankrike och England, där hon kom i kontakt med nymalthusianismen. Dess riktlinjer blevo grundläggande för hennes fortsatta arbete, sedan hon återvänt till sitt hemland. Det fängelsestraff hon ådömts utmättes icke omedelbart till följd av de massprotester domen framkallat. Något år senare blevo emellertid hon och hennes syster häktade för den sexualupplysning de meddelat i de av dem startade kliniken och mrs. Sanger måste då avtjäna sitt straff.)

Hon var trots allt outtröttlig i sin propagandaverksamhet, allt flera fingo därigenom upp ögonen för verklighet och realiteter. Nya lagar genomfördes, genom vilka sexuella upplysningsbyråer tillätos i de fall upplysningen meddelades av legitimerade läkare.)

Vid vår stora klinik i New York ha vi 15 kvinnliga läkare och 5 sjuksköterskor anställda och ha under de senaste två åren haft 50.000 besökande. Vi ha kliniken öppen alla dagar mellan 9—5, och det är nästan uteslutande fattiga kvinnor, som komma till oss för att bli undersökta och få råd. Vi göra allt för att få bort de farliga och skadliga aborterna och försöka i stället få människorna att använda förebyggande medel.

Nu skall jag fortsätta till Ryssland för att studera den ryska kvinnans problem, hur hon förenar arbete i hem och industri, hur många barn hon anser det vara lämpligt att ha etc. Och sedan bär det så småningom hem igen till fortsatt arbete för förbättrade förhållanden för alla kvinnor och hustrur.

Fru Mia Ericksson medlem i Amåls soc.-dem. kvinnoklubb har fyllt 50 år, och med anledning härav hjärtligt hylats av kamrater och vänner. Klubbister med ordföranden i spetsen uppvaktade med tal, blommor och klingande mynt, allt vittnande om hur högt jubilarerna är skattade i kamratkretsen.

VÄSTERBOTTENS KVINNODISTRIKT

har haft konferens. Verksamheten tydde på att det gångna arbetsåret medfört framgångar för rörelsen. Agitationen har energiskt bedrivits och studiearbetet har också fungerat på ett tillfredställande sätt. Flera motioner, alla avsedda att med föreslagna åtgärder förbättra distriktets ekonomi, behandlades.

Val företogs. Distriktets VU fick följande sammansättning: Ordf. Hildur Öhman, Holmsund, kassör Emma Sparrman, Holmsund, sekr. Ester Andersson, Umeå. Övriga ledamöter blevo: Anna Lindberg, Boliden, Gertrud Johansson, Hörnefors, Alfild Friden, Bureå, Anny Pettersson, Sävenäs, Gudrun Västberg, Vännäs.

Resenär... (Forts. från sid. 25.) villiga till amatörteaterverksamheten och på alla sätt uppmuntrat densamma.

En sak som d:r Schischkin är särskilt glad åt är att han lyckats övertala regissören vid en av Londons större teatrar Theodore Komisarjevskij att medverka vid årets teaterledarkurs på Vendelsberg. Dr Schischkin och Komisarjevskij arbetade för 15 år sedan vid samma teater i Moskva. Liksom d:r Schischkin är den senare en varm beundrare av amatörteatern, för vars höjande i konstnärligt avseende han oförtrutet arbetat i sitt nya hemland.

Av de engelska teateramatörernas arbete har d:r Schischkin det bästa intryck. Det engelska amatörteaterförbundet bildades för tio år sedan genom sammanslagning av två mindre organisationer, varav den ena omfattade industriarbetare och den andra hade sina försänkningar inom jordbrukarbefolkningen. Årets kongress hölls i London i förbundets egen fastighet, som inrymmer såväl repetitionslokaler som förråd, bibliotek m. m.

● En modern kvinna begär... få en modern hygienisk binda. Hon... behöver därför blott begära »Radix», så erhålles marknadens förnämsta binda. Säljes på alla apotek, sjukvårds- och kemikalieaffärer i kartonger om 12 st. till Kr. 1:50 per kartong.

Radix

12 st.

Kr. 1:50

"SKAFFA MEJ GENAST TVÅ BURKAR TILL AV DENNA UNDERBARA SALVA"

sade en beprövd översköterska till den, som lätit henne prova den uppseendeväckande hudcremen, eksem- & sårmedlet.

EREMITENS ÖRT-SALVA

som, under kontroll av legitim. apotekare tillverkas av nio olika örter o. oljor, enl. anv. av en vis, orientalisk eremit. En Röda kors-syster har under ett års tid funnit den vara enda hjälpen vid "oläkliga" sår. En svensk i Paris rek. nyligen 20 burkar.

Not. publ. i Sthlm har be- styrkt riktigheten av nedanst. intyg:

"... ypperligt, tillförlitligt, hastigt o. effektivt läkande vid eksemartade bensår. Ett envist bensår läktes på några timmar. Sthlm d. 27/1 1934. Emil Olsson."

"... under ett års tid... tillf. obs. dess mycket goda verkan. H. Bm."

"... synnerligen fult o. svårläkt eksem över hela hakan... efter en enda påstrykning, utan förband läktes... en vecka senare fullt återställd... E. Erixon."

"... den bästa hudcrem jag någonsin provat. Finnar o. kvisslor försvinna fr. kväll till morgon. Huden blir smidig o. mjuk, som aldrig förr. Ett idealiskt skönhetsmedel... M. B-n."

"Betr. den 'obotliga' hudsjukd. Psoriasis, skriver en man, som utan resultat sökt många specialister o. sedan under 1/2 år använt Eremitens Ört-Salva:... påtaglig förbättring... enda salva... som visat sig effektiv mot sjukdomen."

Pr burk 2 kr. Två burkar franco. Adr. Institutet Tre Liljor I, Stockholm.

"Torsk" hos späda barn. En ansedd läkare i Hessen säger: "Honungen är en fiende till svampbildning och därför ett säkert medel mot 'torsk' hos späda barn". Sveriges Biodlares Riksförbunds etikett garanterar äkta vara.

BORO HUS

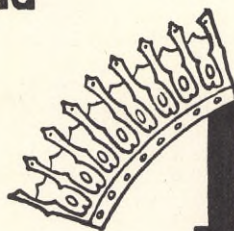
betyder ypperlig kontr. kvalitet, snabb uppsättning och sparade kostnader.

Begär vår nya, illustr. katalog.

ÖNSKE- BYGGE

LANDSBRO TRÄVARUBOLAG, Landsbro

Använd

DAGRO

den koncentrerade naturbuljongen

FÖR MATLAGNING

Två typer: OX- & HÖNS

på sommarnöjet vid camping i motorbåten på fotvandringen

EFTERFRÅGA "DAGRO" HOS EDER HANDLANDE

DAGROMA AKTIEBOLAG

Nybrokajen 7 - Stockholm - Tel. 20 92 26

ARBETAR-BODENS DAMEKIPERING
HOLLÄNDAREGATAN 7

Säljer till lägsta pris: Kontors- och städrockar, Kjolar, Jumpers, Pyjamas, Natllinnen, Underkläder, Strumpor.

MILITÄRLINNEHANDDUKAR TILL VRAKPRIS!

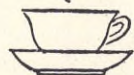
Vi ha ett restparti av dessa omtyckta svenska handdukar, storlek 48x70 cm, 60 % hellinne, 12-skaft, liknande gamla sortens hemvävda dräll och nästan outslitliga, som vi trots stegrade priser, vraka bort till

Endast 39 öre pr st. + På några månader förra årets sålde vi 200.000 24 st. minsta parti som exp. (48 st. franco). Full belåtenhet eller alla pengarna åter garanteras.

OBS! Vi äro ensamförsäljare för dessa handdukar. De få ej förväxlas med utländska. Namnet är lagligen skyddat och efterapningar beivras. Varje duss-förpackning försedd med lagl. registrerat varumärke.

Men skriv i dag om Ni vill vara med om dessa otroligt billiga priser.

SMÅLANDS PARTILAGER, Jönköping 59 Tel. 380, 757.

**fin arom
och fyllig smak . . .**

Gott kaffe, väl tillagat är en njutning att dricka. Kooperativas moderna rosterier behandla det utsökta råkaffet så, att aromen framträder fulländat. Enligt cirkelmetoden förpackas kaffet i lufttäta kartonger. Därigenom bevaras den fina, flyktiga aromen hos det nyrostade kaffet. Känn bara på doften, när cirkelkartongerna öppnas!

silvercirkeln 3:80 kg

gröna cirkeln 3:40 kg

bruna cirkeln 3:— kg

kooperativa